

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
 НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
 ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради НУОЗ України
 імені П. Л. Шупика

Протокол від 21.12.2022 № 10

Заступник голови вченої ради
 член-кореспондент НАМН України
 професор

Олександр ТОЛСТАНОВ

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
 у сфері післядипломної освіти
 (підготовка в інтернатурі)

Галузь знань:	22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність:	222 «Медицина»
Вид освітньої діяльності:	сфера післядипломної освіти – підготовка в інтернатурі
Професійна кваліфікація:	лікар-спеціаліст «Фізичної та реабілітаційної медицини»

ПЕРЕДМОВА

Ця освітня програма розроблена на основі передового світового досвіду і сучасних тенденцій підготовки лікарів-інтернів за спеціальністю «Фізична та реабілітаційна медицина».

Освітня програма ґрунтується на положеннях Конституції України, законах України "Про освіту", "Про вищу освіту", "Про професійний розвиток працівників", Наказу МОЗ України від 14 липня 2022 року № 1219 "Про затвердження примірних програм підготовки в інтернатурі за спеціальностями «Акушерство та гінекологія», «Внутрішні хвороби», «Дитяча хірургія», «Епідеміологія», «Неврологія», «Офтальмологія», «Ортопедія і травматологія», «Педіатрія», «Психіатрія», «Хірургія», «Стоматологія», «Медична психологія», «Медицина невідкладних станів», «Інфекційні хвороби»", Наказу МОЗ України № 1254 від 22 червня 2021 року "Про затвердження Положення про інтернатуру та вторинну лікарську (провізорську) спеціалізацію", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2021 року за № 1081/36703; Наказу МОЗ України від 16.03.2022 р. № 493 "Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 22 червня 2021 року № 1254", Наказу МОЗ України № 805 від 13 травня 2022 року "Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 22 червня 2021 року № 1254", Довідника кваліфікаційних характеристик професій. Випуск 78 «Охорона здоров'я»; Статуту НУОЗ України імені П. Л. Шупика та інших локальних нормативних документів, що регламентують підвищення кваліфікації та підготовку фахівців галузі знань «Охорона здоров'я» на післядипломному етапі.

Освітня програма за спеціальністю «Фізична та реабілітаційна медицина» розроблені співробітниками кафедри фізичної та реабілітаційної медицини і спортивної медицини НУОЗ України імені П.Л.Шупика (завідувач кафедри – д.мед.н. проф. О.А. Владимиров) за участю членів ГО «Українське товариство фізичної та реабілітаційної медицини» на підґрунті навчальної програми з ФРМ Освітньої Ради з Фізичної та Реабілітаційної Медицини Європейського Союзу Медичних Спеціалістів та Європейської Ради з Фізичної(European Board of Physical and Rehabilitation Medicine of the European Union of Medical Specialists) та з урахуванням Проекту Примірної програми підготовки в інтернатурі за спеціальністю «фізична та реабілітаційна медицина» розробленою групою експертів МОЗ України (листопад 2021р.).

Програмні результати навчання (ПРН) за освітньою програмою у сфері післядипломної освіти (підготовка в інтернатурі) – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти й які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх та практичних компонентів, що передбачають оволодіння компетентностями, визначеними Національною рамкою кваліфікацій (Довідника кваліфікаційних характеристик професій. Випуск 78 «Охорона здоров'я») для лікаря-спеціаліста за спеціальністю «Фізична та реабілітаційна медицина».

Під час навчання за освітньою програмою у сфері післядипломної освіти (підготовка в інтернатурі) за спеціальністю «Фізична та реабілітаційна медицина» лікарі-інтерни мають усі права і несуть відповідальність за свої дії відповідно до чинного законодавства.

Рецензенти:

Юшковська О.Г. - завідувач кафедри фізичної реабілітації, спортивної медицини, фізичного виховання та валеології Одеського національного медичного університету МОЗ України, доктор медичних наук, професор

Моїсеєнко Р.О. - професор кафедри дитячої неврології та медико-соціальної реабілітації НУОЗ України імені П.Л.Шупика, доктор медичних наук, професор

СКЛАД РОБОЧОЇ ГРУПИ

ВЛАДИМИРОВ Олександр	завідувач кафедри фізичної та реабілітаційної медицини і спортивної медицини НУОЗ України імені П.Л.Шупика д.мед.н., професор, лікар ФРМ, сертифікований тренер з МКФ, Голова Правління ГО «Українське товариство фізичної та реабілітаційної медицини»;
ГУБЕНКО Віталій	професор кафедри фізичної та реабілітаційної медицини і спортивної медицини НУОЗ України імені П.Л.Шупика, лікар ФРМ;
ВЛАДИМИРОВА Наталія	професор кафедри фізичної та реабілітаційної медицини і спортивної медицини НУОЗ України імені П.Л.Шупика, лікар з ФРМ;
ТКАЛІНА Алла	доцент кафедри фізичної та реабілітаційної медицини і спортивної медицини НУОЗ України імені П.Л.Шупика, лікар ФРМ, сертифікований тренер з МКФ;
КУРТЯН Тетяна	доцент кафедри фізичної та реабілітаційної медицини і спортивної медицини НУОЗ України імені П.Л.Шупика, лікар ФРМ, сертифікований тренер з МКФ.
ФЕДОРОВ	доцент кафедри фізичної та реабілітаційної медицини і спортивної медицини НУОЗ України імені П.Л.Шупика, доцент, лікар ФРМ, сертифікований тренер з МКФ
ВОЛГІНА Людмила	доцент кафедри фізичної та реабілітаційної медицини і спортивної медицини НУОЗ України імені П.Л.Шупика, лікар ФРМ
ЧУМАК Юлія	асистент кафедри фізичної та реабілітаційної медицини і спортивної медицини, к.м.н.
ПАРХОМЕНКО Жанна	асистент кафедри фізичної та реабілітаційної медицини і спортивної медицини, к.м.н.

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»

1 – Загальна інформація

Повна назва закладу вищої освіти та структурного підрозділу	Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика
Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	Не передбачено
Офіційна назва освітньо-професійної програми	Освіта дорослих, післядипломна освіта у сфері охорони здоров'я, спеціалізація (первинна) Спеціальність «Фізична та реабілітаційна медицина» Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Сертифікат лікаря Загальний обсяг програми за спеціальністю «Фізична та реабілітаційна медицина» складає 22 місяці, 3960 години, 132 кредити ECTS. Тривалість освітньої частини – 6 місяців навчання на кафедрі фізичної та реабілітаційної медицини та суміжних кафедрах (1080 годин, 36 кредитів ECTS). Тривалість практичної частини на базах стажування 16 місяців (2880 годин, 96 кредитів ECTS)
Цикл/рівень	Сфера післядипломної освіти (первинна спеціалізація)
Передумови	Другий (магістерський) рівень вищої освіти за спеціальністю 222 «Медицина», 228 «Педіатрія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» (розповсюджується на післядипломну підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» кваліфікації «Лікар» за спеціальностями 7.12010001 «Лікувальна справа», 12010002 «Педіатрія»)). Наказ МОЗ України № 493 від 16.03.2022
Мова(и) викладання	українська
Термін дії освітньої програми	5 років
Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми	https://www.nuozu.edu.ua/nv/po/internatura/informatsiia-pro-osvitno-naukovi-prohramy-ta-navchalno-metodychne-zabezpechennia

2 – Мета освітньої програми

Метою програми є якісна теоретична та практична підготовка лікарів (провізорів)-інтернів відповідно до вимог системи якості підготовки кадрів для сфери охорони здоров'я до атестації з метою присвоєння звання «Лікар-спеціаліст» за спеціальністю «Фізична та реабілітаційна медицина», формування здатності застосовувати набуті знання, вміння та практичні навички у подальшій самостійній професійній діяльності.

3 – Характеристика освітньої програми

Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація)	Галузь знань: Охорона здоров'я Спеціальність 222 Медицина Спеціалізація «Фізична та реабілітаційна медицина» Об'єктами вивчення є: процес набуття особами з обмеженнями повсякденного функціонування/життєдіяльності внаслідок захворювань, травм, патологічних станів та їх наслідків, інших станів здоров'я, максимального рівня незалежності у всіх аспектах життєдіяльності Цілі навчання:
---	--

	<p>підготовка конкурентоспроможного спеціаліста – лікаря фізичної та реабілітаційної медицини, здатного компетентно, ефективно та безпечно здійснювати практичну діяльність, опираючись на принципи доказовості, академічній доброчесності, медичній етиці, деонтології; надання теоретичних знань, практичних навиків та професійного судження, необхідних для самостійної практичної діяльності та навичок адміністрування для ефективної командної роботи; навчання критичного самоаналізу діяльності та постійного професійного вдосконалення.</p> <p>Теоретичний зміст предметної області: моделі обмеження життєдіяльності; спектр порушень структури та функцій, обмежень активності та можливості участі, вплив контекстуальних факторів; механізми пошкодження та відновлення тканин; принципи навчання моторних навиків; знання епідеміології, етіології, патогенезу, семіотики основних захворювань; принципи діагностики та оцінювання функціонування особи за методологією Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ); ефекти застосування фармакологічного та хірургічного лікування, реабілітаційних втручань; принципи планування та реалізації реабілітаційної допомоги при найбільш розповсюджених станах, що призводять до обмежень життєдіяльності, принципи надання реабілітаційної допомоги мультидисциплінарною командою, що базується на пацієнтоцентричності, доказова база практичної діяльності; методологія наукового пошуку; етичні та правові основи професійної діяльності; принципи здорового способу життя.</p> <p>Методи, методики та технології: реабілітаційне обстеження; створення індивідуального реабілітаційного плану; планування, прогнозування, реалізація та корекція реабілітаційних програм реабілітаційних втручань; навчання пацієнтів, родини та членів мультидисциплінарної команди; первинна, вторинна та третинна профілактика захворювань; проведення наукових досліджень, адміністративної та викладацької діяльності.</p> <p>Інструменти та обладнання: пристрої, прилади та обладнання для клінічної, функціональної та інструментальної діагностики, контролю основних життєвих показників пацієнта, реалізації реабілітаційної програми, навчання в інтернатурі.</p>
<p>Орієнтація освітньої програми</p>	<p>Освітньо-професійна, прикладна</p>
<p>Основний фокус освітньої програми та спеціалізації</p>	<p>Освітньо-професійна програма спрямована на підготовку висококваліфікованих фахівців лікарів фізичної та реабілітаційної медицини, які володіють сучасними знаннями і необхідними практичними навичками та спроможні розпочати професійну діяльність у закладах охорони здоров'я, міжнародних проєктах чи урядових структурах охорони здоров'я. Відповідає вимогам роботодавців у сфері охорони здоров'я «Фізична та реабілітаційна медицина»</p> <p>Ключові слова: фізична та реабілітаційна медицина, компетентність, практичні навички, програмні результати, медицина, лікар, вища освіта</p>
<p>Особливості програми</p>	<p>Програма підготовки в інтернатурі з фізичної та реабілітаційної</p>

	<p>медицини є єдиним комплексом освітніх та практичних компонентів, спланованих і організованих закладами вищої освіти і базами стажування лікарів-інтернів з метою забезпечення набуття лікарями-інтернами компетентностей, необхідних для отримання кваліфікації лікаря-спеціаліста, який ґрунтується на академічній доброчесності, медичній етиці та деонтології, доказовій медицині.</p> <p>Навчання включає в себе теоретичну і практичну підготовку в університеті а також у медичному закладі, схваленому для цієї мети компетентними інстанціями або органами в якості бази проходження інтернатури.</p> <p>Додаток 2 Наказу МОЗ України від 14.07.2022 р. № 1219</p>
4 – Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	Професійна робота за ДК 003:2010
Подальше навчання	Можлива подальша підготовка на третьому (науковому) рівні вищої освіти. Здобуття додаткових кваліфікацій та лікарських спеціалізацій (вторинних) в системі освіти дорослих.
5 – Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	Особистісноцентроване, особистісно орієнтоване навчання, компетентнісний підхід; активні та інтерактивні методи навчання, самонавчання; сучасні освітні технології; проблемна, інформаційно-комунікаційна, тренінгові тощо.
Оцінювання	<p>Поточне оцінювання здійснюється керівниками груп лікарів-інтернів у НУОЗ України імені П. Л. Шупика шляхом контролю за рівнем оволодіння компетентностями, зазначеними у відомості обліку відвідувань та успішності, яка є додатком до програми підготовки в інтернатурі.</p> <p>У разі, якщо за результатами поточного оцінювання встановлено, що базою стажування не надано необхідного обсягу роботи відповідно до програми підготовки в інтернатурі, вирішується питання із зміни бази стажування.</p> <p>Проміжне оцінювання здійснюється: профільною кафедрою НУОЗ України імені П. Л. Шупика за результатами проходження освітньої частини програми підготовки в інтернатурі; куратором лікарів-інтернів на базах стажування з метою перевірки ступеня оволодіння відповідними компетентностями по завершенню вивчення кожного курсу практичної частини програми підготовки в інтернатурі.</p> <p>Результати проміжного оцінювання ступеня оволодіння відповідними компетентностями фіксуються у відомості обліку відвідувань та успішності та враховуються під час підсумкового оцінювання за шкалою відповідно до вимог програми підготовки в інтернатурі за конкретною спеціальністю.</p> <p>По закінченню строку підготовки в інтернатурі лікарі-інтерни проходять підсумковий контроль у формі атестації для визначення знань і практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст» за спеціальністю «Фізична та реабілітаційна медицина».</p>

До атестації для визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст», допускаються лікарі-інтерни, які повністю виконали програму підготовки в інтернатурі.

Виконання програми інтернатури засвідчується заліковими відомостями (відомостями обліку відвідувань та успішності лікаря-інтерна), які подаються кафедрами НУОЗ України імені П. Л. Шупика, що здійснює підготовку лікарів-інтернів, до відділу інтернатури не пізніше, як за тиждень до початку атестації.

Допуск лікарів-інтернів до проведення атестації для визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст» оформлюється наказом ректора НУОЗ України імені П. Л. Шупика.

Підсумкове оцінювання (атестація) лікарів-інтернів включає:

- 1) ліцензійний інтегрований іспит «Крок 3»;
- 2) іспит з оволодіння практичними навичками, по закінченню якого проводиться співбесіда зі спеціальності.

У разі нескладання лікарем-інтерном іспиту «Крок 3» він має право один раз повторно його скласти. Повторне складання іспиту допускається у будь-який наступний термін його проведення.

Іспит з оволодіння практичними навичками та співбесіда зі спеціальності:

- 1) оволодіння практичними навичками перевіряється шляхом виконання лікарем-інтерном трьох пакетів практичних завдань та ситуаційних задач відповідно до Програми навчання в інтернатурі;
- 2) зміст іспиту базується на визначеному програмою підготовки лікаря-інтерна переліку практичних навичок та умінь, якими повинен оволодіти лікар-спеціаліст відповідної спеціальності, та їх необхідної кількості (повторюваності для оволодіння);
- 3) оцінка іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями іспиту здійснюється за системою оцінювання, визначеною у Програмі навчання в інтернатурі;
- 4) для проведення іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями залучають реальних, стандартизованих або віртуальних пацієнтів, манекени, фантоми, прилади, обладнання, набори даних, ситуаційні завдання, з урахуванням особливостей кожної конкретної спеціальності;
- 5) результати іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями оформлюється протоколом засідання атестаційної комісії та доводиться до відома лікарів -інтернів одразу після закінчення засідання комісії.

Атестацію на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст» з конкретної спеціальності проводять атестаційні комісії, склад яких затверджує ректор НУОЗ України імені П. Л. Шупика. До складу такої комісії входять: завідувачі профільних кафедр, що здійснюють підготовку лікарів-інтернів, професори та доценти профільних кафедр (куратори – відповідальні за підготовку лікарів-інтернів на кафедрах), спеціалісти органів (закладів) охорони здоров'я (куратори лікарів-інтернів на базах стажування).

Головами атестаційних комісій наказом Міністерства охорони

	<p>здоров'я України призначаються досвідчені фахівці, зазвичай завідувачі профільних кафедр, що здійснюють підготовку лікарів-інтернів.</p> <p>За результатами атестації (позитивними) НУОЗ України імені П. Л. Шупика оформлюється та видається сертифікат лікаря-спеціаліста.</p> <p>При негативному результаті іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями лікар-інтерн вважається таким, що не засвоїв вміння і не оволодів практичними навичками, передбаченими програмою підготовки в інтернатурі, та відповідно вважається неатестованим.</p> <p>Можливість повторного складання іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями не передбачено.</p>
<p>Академічні права особи, що навчається</p>	<p>Лікарі-інтерни мають право:</p> <ul style="list-style-type: none"> • користуватися лабораторіями, кабінетами, аудиторіями, читальними залами, бібліотеками та іншими навчальними і допоміжними підрозділами бази стажування лікарів-інтернів та закладу вищої освіти, що здійснює підготовку лікарів-інтернів, в якому вони навчаються в інтернатурі; • брати участь у виробничих нарадах кафедр в частині обговорення питань удосконалення освітнього процесу та інших питань, пов'язаних з навчанням лікарів-інтернів; • здійснювати діяльність з відповідної спеціальності з прогресивним рівнем складності під час проходження програми інтернатури; • ініціювати зміну бази лікарів-інтернів у порядку, визначеному пунктом 2 розділу VII цього Положення, у разі ненадання базою стажування обсягу роботи відповідно до програми підготовки в інтернатурі з певної спеціальності. <p>брати участь у науково-практичних конференціях, та інших навчальних заходах, які за тематикою відповідають програмі навчання в інтернатурі.</p>
<p>6 – Програмні компетентності</p>	
<p>Інтегральна компетентність (ІК)</p>	<p>Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та проблеми, пов'язані з запобіганням, стабілізацією, поліпшенням або відновленням порушень структур та функцій організму, обмеженням активності та участі, що виникли внаслідок різних хвороб та травм, впливу факторів контексту; провадити адміністративну, наукову та освітню діяльність в умовах комплексності та невизначеності.</p>
<p>Загальні компетентності (ЗК)</p>	<p>ЗК 01. Здатність до професійної діяльності з урахуванням принципів академічної доброчесності на основі етичних норм, поваги до культурної, етнічної, релігійної, гендерної і соціальної різноманітності, із зобов'язанням зберігати конфіденційність та гідність пацієнта.</p> <p>ЗК 02. Здатність до міжособистої взаємодії та комунікації як усно, так і письмово з пацієнтами, його родиною або представниками, колегами та іншими експертами, членами міждисциплінарної команди.</p>

	<p>ЗК 03. Здатність до пошуку, оброблення, визначення, аналізу, перевірки та документування отриманої інформації з різних джерел, врахування думки колег та інших експертів.</p> <p>ЗК 04. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК 05. Здатність до організації роботи колективу в розв'язанні актуальних професійних завдань; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.</p> <p>ЗК 06. Здатність до аналізу та критичного ставлення до своєї діяльності, до планування та здійснення постійного особистого та професійного розвитку, як лікаря, науковця та викладача.</p> <p>ЗК 07. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології у професійній діяльності.</p> <p>ЗК 08. Здатність до навчання пацієнта, членів його родини та представників, членів мультидисциплінарної команди, інших фахівців, лікарів-інтернів.</p> <p>ЗК 09. Здатність до професійної діяльності, що заснована на науково обґрунтованих доказах, брати участь у наукових дослідженнях та клінічних випробуваннях, підготовці робіт до публікації.</p> <p>ЗК 10. Здатність до професійної діяльності з урахуванням сучасного законодавства України.</p>
<p>Фахові компетентності (ФК)</p>	<p>ФК 1. Здатність відповідно до МКФ визначати проблеми, пов'язані з порушенням структури та функцій, обмеженням активності та участі пацієнта, вплив факторів контексту.</p> <p>ФК 2. Здатність до роботи у мультидисциплінарній реабілітаційній команді як члена або керівника.</p> <p>ФК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.</p> <p>ФК 4. Здатність оцінювати отримані результати під час обстеження і встановлювати клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта відповідно до МКФ, враховуючи ступінь порушення структури та функцій, обмеження активності та участі, впливу факторів контекста (особистісних характеристик) та факторів оточуючого середовища.</p> <p>ФК 5. Здатність прогнозувати результати реабілітаційного менеджменту.</p> <p>ФК 6. Здатність планувати програму реабілітаційних втручань, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму втручань, або компоненти індивідуальної програми реабілітації на основі доказових практик.</p> <p>ФК 7. Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.</p> <p>ФК 8. Здатність оцінювати результати застосування реабілітаційного менеджменту, контролювати тривалість та інтенсивність терапевтичних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта та цілям фізичної реабілітації.</p> <p>ФК 9. Здатність працювати як науковець та адміністратор, застосовуючи сучасні науково обґрунтовані дані у професійній діяльності.</p> <p>ФК 10. Здатність працювати як викладач та керівник клінічних практик та/або навчання на базі стажування лікарів-інтернів.</p>

	<p>ФК 11. Здатність займатися підприємницькою діяльністю у фізичній та реабілітаційній медицині.</p> <p>ФК 12. Здатність до виявлення та відповідного ведення/перенаправлення пацієнта в умовах невідкладної медичної допомоги.</p>
7 – Програмні результати	
	<p>ПР 1. Демонструвати вміння аналізувати, вибирати і трактувати отриману від колег інформацію в процесі професійної діяльності.</p> <p>ПР 2. Демонструвати здатність проводити фізичну терапію пацієнтів/ клієнтів різного віку зі складними патологічними процесами та порушеннями</p> <p>ПР 3. Демонструвати здатність знаходити, вибирати, оцінювати, обговорювати та застосовувати результати наукових досліджень у клінічній, науковій, освітній та адміністративній діяльності.</p> <p>ПР 4. Демонструвати уміння виконувати обстеження пацієнтів/клієнтів різних нозологічних груп, використовуючи відповідний інструментарій.</p> <p>ПР 5. Демонструвати уміння формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму фізичної терапії, або компоненти індивідуальної програми реабілітації, які стосуються фізичної терапії.</p> <p>ПР 6. Демонструвати уміння реалізовувати індивідуальні програми фізичної терапії відповідно до фізичного стану пацієнта/клієнта, результатів обстеження, наявних ресурсів і оточення</p> <p>ПР 7. Демонструвати уміння здійснювати етапний, поточний та оперативний контроль стану пацієнта/клієнта, аналізувати результати виконання програм фізичної терапії.</p> <p>ПР 8. Демонструвати уміння коректувати хід виконання програми фізичної терапії на основі аналізу запланованих та досягнутих результатів</p> <p>ПР 9. Демонструвати уміння вербального і невербального спілкування з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, у мультидисциплінарній команді.</p> <p>ПР 10. Демонструвати уміння проводити інструктаж та навчання клієнтів, членів їх родин, колег і невеликих груп</p> <p>ПР 11. Демонструвати уміння прогнозувати результати фізичної терапії пацієнтів/клієнтів різних нозологічних груп та при складній прогресуючій та мультисистемній патології</p> <p>ПР 12. Постійно дотримуватись безпеки для практикуючого фахівця та пацієнта/клієнта.</p> <p>ПР 13. Демонструвати уміння проводити самостійну практичну діяльність за фахом.</p> <p>ПР 14. Демонструвати здатність здійснювати науководослідну діяльність та застосовувати та презентувати результати наукових досліджень.</p>
8 – Ресурсне забезпечення реалізації програми	
Кадрове забезпечення	Кадрове забезпечення освітнього процесу відповідає ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності закладу освіти у сфері вищої освіти. Викладання навчальних дисциплін здійснюється науково-педагогічними працівниками з науковим

	ступенем за профілем спеціальності.
Матеріально-технічне забезпечення	Реалізація освітньо-професійної програми у повному обсязі забезпечується матеріально-технічним забезпеченням, що відповідає вимогам щодо надання освітніх послуг у сфері вищої освіти та створює умови для набуття інтернами спеціальних компетентностей: навчальні корпуси; навчальні та навчально-наукові лабораторії; симуляційні центри; комп'ютерні класи; гуртожитки; точки бездротового доступу до мережі Інтернет; мультимедійне обладнання; спортивний зал, спортивні майданчики. Площі приміщень, що використовуються в освітньому процесі, відповідають санітарним нормам, вимогам правил пожежної безпеки. Клінічні бази для практичної підготовки з спеціалізованими лабораторіями, сучасним обладнанням для діагностики, лікування та профілактики захворювань. З усіма клінічними базами укладені довгострокові угоди.
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	Офіційний веб-сайт НУОЗ України імені П. Л. Шупика: https://www.nuozu.edu.ua/
9 – Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	Не передбачено
Міжнародна кредитна мобільність	Не передбачено
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	Не проводиться. Можливе за умови володіння українською мовою іноземними здобувачами.

2. Перелік компонент освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність

2.1. Перелік компонент ОП

Орієнтовний перелік освітніх компонентів (ОК) освітньої програми (ОП)

Код освітньої компоненти	Компоненти освітньої програми	Кількість годин / кредитів ЄКТС
<u>ОП Фізична та реабілітаційна медицина</u>		
ОК 1	Організаційні основи фізичної та реабілітаційної медицини	48/1,7
ОК 2	Клінічна, інструментальна, лабораторна та функціональна діагностика в фізичній та реабілітаційній медицині	144/4,8
ОК 3	Терапевтичні втручання	60/2,0
ОК 4	Преформовані фізичні чинники	144/4,8
ОК 5	Допоміжні (технічні) засоби реабілітації та інформаційні технології в реабілітації	34/1,1
ОК 6	Мануальні методи фізичної та реабілітаційної медицини	30/1,1
ОК 7	Фізична та реабілітаційна медицина і фактори контексту.	30/1,1
ОК 8	Співпраця лікаря фізичної та реабілітаційної медицини з членами мультидисциплінарної реабілітаційної команди	16/0,5
ОК 9	Фармакотерапія в фізичній та реабілітаційній медицині	16/0,5

ОК 10	Фізична та реабілітаційна медицина при захворюваннях та травмах нервової системи	102/3,4
ОК 11	Фізична та реабілітаційна медицина при захворюваннях та травмах опорно-рухового апарату	52/1,7
ОК 12	Фізична та реабілітаційна медицина при ураженнях дихальної системи	22/0,7
ОК 13	Фізична та реабілітаційна медицина при патології серця та судин	30/1,0
ОК 14	Фізична та реабілітаційна медицина при ампутаціях	46/1,5
ОК 15	Фізична та реабілітаційна медицина при захворюваннях внутрішніх органів	30/1,0
ОК 16	Фізична та реабілітаційна медицина в акушерстві та гінекології	36/1,2
ОК 17	Фізична та реабілітаційна медицина в педіатрії	66/2,2
ОК 18	Особливості фізичної та реабілітаційної медицини в геріатричній практиці	30/1,0
ОК 19	Фізична та реабілітаційна медицина осіб з онкологічними захворюваннями	36/1,2
ОК 20	Фізична та реабілітаційна медицина і спортивна медицина	36/1,2
ДП -1	Медицина надзвичайних ситуацій	18/0,6
ДП- 2	Інфекційні хвороби. Вірусні гепатити, СНІД. Особливо небезпечні інфекції. Імунопрофілактика.	12/0,4

**Орієнтовний перелік практичних компонентів (ПК)
освітньої програми (ОП)**

Код практичної компоненти	Практичний компонент освітньої програми
<u>ОП Фізична та реабілітаційна медицина</u>	
ПК 1	Здатність відповідно до МКФ визначати проблеми, пов'язані з порушенням структури та функцій, обмеженням активності та участі пацієнта, вплив контекстуальних факторів.
ПК 2	Здатність до роботи у мультидисциплінарній реабілітаційній команді як члена або керівника.
ПК 3	Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.
ПК 4	Здатність оцінювати отримані результати під час обстеження і встановлювати клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта відповідно до МКФ, враховуючи ступінь порушення структури та функцій, обмеження активності та участі, впливу факторів контекста (особистісних характеристик) та факторів оточуючого середовища
ПК 5	Здатність прогнозувати результати реабілітаційного менеджменту.
ПК 6	Здатність планувати програму реабілітаційних втручань,

	формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму втручань, або компоненти індивідуальної програми реабілітації на основі доказових практик.
ПК 7	Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.
ПК 8	Здатність оцінювати результати застосування реабілітаційного менеджменту, контролювати тривалість та інтенсивність терапевтичних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта та цілям фізичної реабілітації.
ПК 9	Методика адаптації інструментів діяльності та середовища життєдіяльності пацієнта
ПК 10	Заповнення електронної документації при проведенні реабілітації
ПК 11	Здатність займатися підприємницькою діяльністю у фізичній та реабілітаційній медицині.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

підготовки лікарів-інтернів за спеціальністю «Фізична та реабілітаційна медицина»
на кафедрі фізичної та реабілітаційної медицини
і спортивної медицини і суміжних кафедрах
(освітня частина інтернатури)

Тривалість навчання 6 місяців (1080 годин; 36 кредити ЄКТС).

1-й рік тривалість навчання – 3 місяці (вересень – листопад, 540 годин).

Код компоненти	Назва обов'язкової компоненти (ОК)	Кількість годин / кредитів ЄКТС	Кількість годин					самостійна робота
			аудиторних				разом	
			лекції	семінари	практичні	разом		
ОК 1	Фундаментальні засади в фізичній та реабілітаційній медицині	48 / 1,7	6	18	18	42	6	
ОК 2	Клінічна, інструментальна, лабораторна та функціональна діагностика в фізичній та реабілітаційній медицині	144 / 4,8	14	50	56	120	24	
ОК 3	Терапевтичні вправи	60/2,0	6	20	30	56	4	
ОК 4	Преформовані фізичні чинники	144 / 4,8	14	48	54	116	28	
ОК 5	Допоміжні (технічні) засоби реабілітації та інформаційні технології в реабілітації.	34 / 1,1	6	12	14	32	2	
ОК 6	Мануальні методи фізичної та реабілітаційної медицини	30/1,0	4	10	14	28	2	
ОК 7	Фізична та реабілітаційна медицина: фактори контенту	30/1,0	4	10	14	28	2	
ОК 8	Співпраця лікаря фізичної та реабілітаційної медицини з членами мультидисциплінарної реабілітаційної команди	16/0,5	2	4	8	14	2	
ОК 9	Фармакотерапія в фізичній та реабілітаційній медицині	16/0,5	2	6	6	14	2	
	Базовий контроль знань	6 / 0,2	-	6	-	6	-	
	Підсумковий піврічний контроль знань	12 / 0,4	-	12	-	12	-	
	Всього:	540 / 18	58	196	214	468	72	

2 -й рік тривалість навчання – 3 місяці (квітень-червень, 540 годин).

Код компоненти	Назва обов'язкової компоненти (ОК)	Кількість годин / кредитів ЄКТС	Кількість годин				самостійна робота
			аудиторних			разом	
			лекції	семінари	практичні		
ОК 10	Фізична та реабілітаційна медицина при захворюваннях та травмах нервової системи	102 / 3,4	14	26	38	78	24
ОК 11	Фізична та реабілітаційна медицина при захворюваннях та травмах опорно-рухового	52 / 1,7	6	20	18	44	8

	апарату						
ОК 12	Фізична та реабілітаційна медицина при ураженнях дихальної системи	22 / 0,7	4	8	8	20	2
ОК 13	Фізична та реабілітаційна медицина при патології серця та судин	30/1,0	4	12	10	26	4
ОК 14	Фізична та реабілітаційна медицина при ампутаціях	30/ 1,0	4	10	14	28	2
ОК 15	Фізична та реабілітаційна медицина при захворюваннях внутрішніх органів	46 / 1,5	8	16	18	42	4
ОК 16	Фізична та реабілітаційна медицина в акушерстві і гінекології	36/ 1,2	6	12	14	32	4
ОК 17	Особливості фізичної та реабілітаційної медицини в педіатричній практиці	66/ 2,2	6	16	26	48	18
ОК 18	Особливості фізичної та реабілітаційної медицини в геріатричній практиці	30/ 1.0	4	10	14	28	2
ОК 19	Фізична та реабілітаційна медицина осіб з онкологічними захворюваннями	36 / 1,2	4	14	16	34	2
ОК 20	Фізична та реабілітаційна медицина і спортивна медицина	36/1,2	4	14	16	34	2
ДП-1	Медицина надзвичайних ситуацій	18 /0,6	4	14	-	18	-
ДП-2	Інфекційні хвороби. Вірусні гепатити, СНІД. Особливо небезпечні інфекції. Імунопрофілактика.	12 / 0,4	4	8	-	12	-
	Ліцензований іспит «Крок 3. ЗЛП»	6 / 0,2	-	6	-	6	-
	Державна атестація	18 / 0,6	-	18	-	18	-
	Всього:	540 / 18	72	204	192	468	72

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

практичної підготовки лікарів-інтернів на базі стажування
за спеціальністю «фізична та реабілітаційна медицина»
(практична частина інтернатури)

Тривалість навчання 16 місяців (2880 годин, 96 кредити ECTS).

1-ий рік навчання – 8 місяців (1440 годин, 48 кредити ECTS)

2-ий рік навчання – 8 місяців (1440 годин, 48 кредити ECTS)

№ за/п	Назва структурного підрозділу	Код ОК	Кількість годин / кредитів ЄКТС	Кількість годин практичної роботи	самостійна робота	кількість місяців
1	Реабілітаційні відділення. КНП «Київський міський клінічний госпіталь ветеранів війни»	ОК 1-9,14,15, 18,19	1698 /57,0	1470	228	9,75
2	Відділення гострих реабілітаційних станів, НКП «Київська обласна клінічна лікарня»	ОК 10, 16,3,8	674 / 22,5	584	90	4,0
3	Відділення раніх реабілітаційних втручань, ДУ НДСЛ «Охматдит»	ОК 17	316 / 10,5	274	42	1,5
4	Відділення реабілітації, відділення спортивної травми, ДУ «Український центр спортивної медицини Міністерства молоді і спорту України»	ОК 20	64 / 2,0	56	8	0,25
5	Відділення кардіореабілітації, ННЦ «Інститут кардіології, клінічної та регенеративної медицини імені академіка М.Д.Строжеска НАМН України	ОК 12,13	64 / 2,0	56	8	0,25
6	Клініка реабілітації, ДУ «Інститут травматології і ортопедії НАМН України»	ОК 11	64 / 2,0	56	8	0,25
	Всього:	ОК, 1-20	2880 / 96	2496	384	16

2.2. Структурно-логічна схема ОПП Зміст обов'язкових компонент

Курс 1		Фундаментальні засади в фізичній та реабілітаційній медицині	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ЗК 01. Здатність до професійної діяльності з урахуванням принципів академічної доброчесності на основі етичних норм, поваги до культурної, етнічної, релігійної, гендерної і соціальної різноманітності, із зобов'язанням зберігати конфіденційність та гідність пацієнта.	C	
2	ЗК 02. Здатність до міжособистої взаємодії та комунікації як усно, так і письмово з пацієнтами, його родиною або представниками, колегами та іншими експертами, членами міждисциплінарної команди.	D	
3	ЗК 04. Здатність працювати в команді.	D	
4	ЗК 05. Здатність до організації роботи колективу в розв'язанні актуальних професійних завдань; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.	D	
5	ЗК 06. Здатність до аналізу та критичного ставлення до своєї діяльності, до планування та здійснення постійного особистого та професійного розвитку, як лікаря, науковця та викладача.	C	
6	ЗК 08. Здатність до навчання пацієнта, членів його родини та представників, членів мультидисциплінарної команди, інших фахівців, лікарів-інтернів.	D	
7	ЗК 09. Здатність до професійної діяльності, що заснована на науково обґрунтованих доказах, брати участь у наукових дослідженнях та клінічних випробуваннях, підготовці робіт до публікації.	C	

8	ЗК 10. Здатність до професійної діяльності з урахуванням сучасного законодавства України.	A	
9	ПК 1. Здатність відповідно до МКФ визначати проблеми, пов'язані з порушенням структури та функцій, обмеженням активності та участі пацієнта, вплив контекстуальних факторів.	D	
10	ПК 2. Здатність до роботи у мультидисциплінарній реабілітаційній команді як члена або керівника.	D	
11	ПК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.	D	
12	ПК 4. Здатність оцінювати отримані результати під час обстеження і встановлювати клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта відповідно до МКФ, враховуючи ступінь порушення структури та функцій, обмеження активності та участі, впливу факторів контекста (особистісних характеристик) та факторів оточуючого середовища.	C	
13	ПК 5. Здатність прогнозувати результати реабілітаційного менеджменту.	C	
14	ПК 6. Здатність планувати програму реабілітаційних втручань, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму втручань, або компоненти індивідуальної програми реабілітації на основі доказових практик.	C	
15	ПК 7. Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.	A	
16	ПК 8. Здатність оцінювати результати застосування реабілітаційного менеджменту, контролювати тривалість та інтенсивність терапевтичних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта та цілям фізичної реабілітації.	C	

19	ПК 11. Здатність займатися підприємницькою діяльністю у фізичній та реабілітаційній медицині.	С	
20	Оцінка функціонування (функціональної незалежності та активності повсякденного життя (ADL (опитник щоденної активності), Functional independence measure (FIM), Індекс Бартел (The Barthel Index), модифікована шкала Rankin	С	200
21	Складання індивідуальної програми реабілітації при певних захворюваннях, ушкодженнях та станах з оцінкою проблем (категоріальний профіль МКФ), визначенням SMART-цілей.	С	100
22	Оцінка стану та можливості переходу на амбулаторне лікування з використанням стандартизованих шкал функціонального оцінювання. Визначення критеріїв ефективності реабілітаційних заходів.	С	100
23	Визначення реабілітаційного прогнозу	В	200
24	Оцінювання рухових функцій (присідання, підйом з крісла, присаджування в крісло, хода, хода сходами, нахил тулуба, ротація тулуба, хапання, відштовхування та притягування, піднімання та перенесення та інші), тест «встань і іди», тест ходьби на 10 метрів, шкала Rancho Los Amigos Gait Analysis, тест Берга, шкала рівноваги та ходи Тінетті, тесту «Поворот на 180°».	С	100
25	Постановка реабілітаційного діагнозу за МКФ	С	20
26	Оцінка ступеню тяжкості виконання фізичних навантажень за шкалою Борга	С	20
Курс 2		Клінічна, інструментальна, лабораторна та функціональна діагностика в фізичній та реабілітаційній медицині	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)

1	ЗК 03. Здатність до пошуку, оброблення, визначення, аналізу, перевірки та документування отриманої інформації з різних джерел, врахування думки колег та інших експертів.	С	
2	ПК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.	С	
3	ПК 4. Здатність оцінювати отримані результати під час обстеження і встановлювати клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта відповідно до МКФ, враховуючи ступінь порушення структури та функцій, обмеження активності та участі, впливу факторів контекста (особистісних характеристик) та факторів оточуючого середовища.	С	
4	Проведення та оцінка результатів загального клінічного та реабілітаційного обстеження пацієнтів: опитування, огляд, пальпація, перкусія, аускультация, застосування тестів та вимірювань	С	50
5	Оцінка та інтерпретація результатів інструментальних, лабораторних та функціональних методів дослідження. Вміти визначати показання та протипоказання для призначення методів.	С	50
6	Антропометрія: визначення ступеню жировідкладень, жирової маси тіла, довжини тіла (сидячи і стоячи) та кінцівок, маси тіла, окружності грудної клітки та її екскурсії, життєвої ємності легень (спірометрія).	С	50
7	Проведення та оцінка функціональних проб для дітей та дорослих для визначення функціонального стану систем кровообігу (проба Мартіне-Кушелєвського (20 присідань за 30 сек.) за аналізом якої визначати тип реакції серцево-судинної системи на навантаження, якість реакції, період відновлення), дихання (проби з затримкою дихання (проба Штанге, проба Генчі), проба Серкіна, проба із затримкою дихання при гіпервентиляції, проба Розенталя, проба Шафранського	С	10

8	Проведення велоергометрії та тредмілгергометрії за стандартними протоколами	В	10
9	Проведення спірографії	В	10
9	Проведення електронеуроміографії	А	10
10	Проведення ультразвукового обстеження опорно-рухового апарату	А	10
11	Дослідження ходьби за кінематичними показниками простору (амплітудою руху кінцівок, положенням тіла у просторі під час ходи, довжиною кроку, шириною кроку, довжиною одного циклу ходи, кутом стопи, порушенням симетричності і розгойдуванням тіла) та часу (час кроку, час одного циклу, швидкістю переміщення, частотою кроків у хвилину, часом опорної та рухової фаз, співвідношенням опорної та рухової фаз, часом двоопорної та одноопорної рухових фаз, ритмом ходи).	В	50

Курс 3		Терапевтичні вправи	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ПК 6. Здатність планувати програму реабілітаційних втручань, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму втручань, або компоненти індивідуальної програми реабілітації на основі доказових практик.	С	
2	ПК 7. Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.	С	
3	Методики призначення терапевтичних вправ: на зменшення болю та набряку, на розвиток сили, на розвиток витривалості, на підтримку амплітуди руху, на гнучкість, на мобілізацію суглобів (суглобова гра), на рівновагу, на координацію, дихальні вправи	С	100

4	Методики тренування рухових навичок та умінь (функціональне тренування): стабілізація тулуба, дотягування, хапання, маніпуляції, піднімання, переміщення предметів тощо, переміщення у ліжку, навички сидіння, переміщення поза межі ліжка, вставання, стояння, хода, користування допоміжними засобами для ходи та візком, користування протезами, самообслуговування та само догляд, умінь та навичок соціальної взаємодії (вступати в контакт, проявляти емоції тощо).	С	100
5	Позиціонування дітей та дорослих	А	100

Курс 4		Преформовані фізичні чинники	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ПК 6. Здатність планувати програму реабілітаційних втручань, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму втручань, або компоненти індивідуальної програми реабілітації на основі доказових практик.	С	
2	ПК 7. Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.	В	
3	ПК 8. Здатність оцінювати результати застосування реабілітаційного менеджменту, контролювати тривалість та інтенсивність терапевтичних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта та цілям фізичної реабілітації.	С	
3	Призначення та контроль за проведенням процедур гальванізації, електрофорезу, діадинамотерапії, ампліпульстерапії, електростимуляції, інтерференцтерапії, флюктуоризації, короткохвильової діатермії, УВЧ-, НВЧ-, ВВЧ-терапії, лазеротерапії	В	5

4	Призначення та контроль за проведенням процедур термотерапії (кріотерапії, теплотерапії)	С	5
5	Проведення процедур терапії інфрачервоним випромінюванням	В	5
6	Проведення процедур парафінотерапії, гідротерапії, пелоїдотерапії	В	5
7	Проведення процедур ультразвукової терапії та фонофорезу лікарських речовин	В	5
8	Проведення процедур ультрафіолетового опромінення (УФО)	В	5
9	Проведення процедур магнітотерапії	В	5

10	Проведення процедур ударно-хвильової терапії	В	5
----	--	---	---

Курс 5	Допоміжні (технічні) засоби реабілітації та інформаційні технології в реабілітації		
---------------	---	--	--

Практичні навички/компетентності			
---	--	--	--

№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ЗК 07. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології у професійній діяльності.	С	
2	ПК 6. Здатність планувати програму реабілітаційних втручань, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму втручань, або компоненти індивідуальної програми реабілітації на основі доказових практик.	С	
3	ПК 7. Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.	С	
4	Методика підбору та оцінка ефективності адаптивних та технічних засобів реабілітації (в т.ч. ортезів та протезів) у дітей та дорослих	В	20
5	Методики тренування рухових навичок та умінь (функціональне тренування): користування допоміжними засобами для ходи та візком, користування протезами, самообслуговування та самогляд за куксою.	С	20

6	ПК10 Заповнення електронної документації при проведенні реабілітації	С	20
---	--	---	----

Курс 6		Мануальні методи фізичної та реабілітаційної медицини	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	Проведення мануальної діагностики порушень функцій у суглобах та м'яких тканинах	С	10
2	Встановлення типу кінцевого руху при визначенні амплітуди пасивних рухів у суглобі	С	10
3	Проведення мобілізації та маніпуляції на суглобах	В	10
4	Проведення процедури постізометричної релаксації м'язів	С	10
5	Проведення пропріоцептивної нервово-м'язової фасилітації	В	10
Курс 7		Фізична та реабілітаційна медицина і фактори контексту	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ПК 1. Здатність відповідно до МКФ визначати проблеми, пов'язані з порушенням структури та функцій, обмеженням активності та участі пацієнта, вплив контекстуальних факторів.	С	
2	ПК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.	С	
3	ПК 5. Здатність прогнозувати результати реабілітаційного менеджменту.	С	

4	Визначення очікування від терапії та бажання (мотивації) пацієнта за Канадською оцінкою виконання діяльності (The Canadian Occupational Performance Measure (COPM))	C	10
---	---	---	----

5	Оцінка безпечності функціонування пацієнта (опитник SAFER)	C	10
6	ПК9 Методика адаптації інструментів діяльності та середовища життєдіяльності пацієнта	C	10

Курс 8	Співпраця лікаря фізичної та реабілітаційної медицини з членами мультидисциплінарної реабілітаційної команди		
---------------	---	--	--

Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ПК 1. Здатність відповідно до МКФ визначати проблеми, пов'язані з порушенням структури та функцій, обмеженням активності та участі пацієнта, вплив контекстуальних факторів.	C	
2	ПК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.	C	
3	ПК 5. Здатність прогнозувати результати реабілітаційного менеджменту.	C	
4	Методика терапевтичного застосування та модифікації компонентів заняттєвої активності (активність повсякденного життя (ADLs), інструментальна активність повсякденного життя (IADLs), відпочинок і сон, освіта, робота, гра, дозвілля, соціальна участь), визначених на основі заняттєвого аналізу	A	10
5	Методика адаптації інструментів діяльності та середовища життєдіяльності пацієнта	C	10
6	Методи діагностики порушень мови та мовлення	A	5
7	Методика втручань при порушеннях мови та мовлення	A	5

Курс 9		Фармакотерапія в фізичній та реабілітаційній медицині	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	Проведення інфільтративних та ін'єкційних технік (медикаментозні блокади) та застосування ботулотоксину при спастичності. Визначення показів та протипоказань, профілактика побічних ефектів та ускладнень	A	50
Курс 10		Фізична та реабілітаційна медицина при захворюваннях та травмах нервової системи	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ЗК 01. Здатність до професійної діяльності з урахуванням принципів академічної доброчесності на основі етичних норм, поваги до культурної, етнічної, релігійної, гендерної і соціальної різноманітності, із зобов'язанням зберігати конфіденційність та гідність пацієнта.	C	
2	ЗК 02. Здатність до міжособистої взаємодії та комунікації як усно, так і письмово з пацієнтами, його родиною або представниками, колегами та іншими експертами, членами міждисциплінарної команди.	D	
3	ЗК 03. Здатність до пошуку, оброблення, визначення, аналізу, перевірки та документування отриманої інформації з різних джерел, врахування думки колег та інших експертів.	C	
4	ЗК 04. Здатність працювати в команді.	D	

5	ЗК 05. Здатність до організації роботи колективу в розв'язанні актуальних професійних завдань; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.	D	
6	ЗК 06. Здатність до аналізу та критичного ставлення до своєї діяльності, до планування та здійснення постійного особистого та професійного розвитку, як лікаря, науковця та викладача.	C	
7	ЗК 07. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології у професійній діяльності.	C	
8	ЗК 08. Здатність до навчання пацієнта, членів його родини та представників, членів мультидисциплінарної команди, інших фахівців, лікарів-інтернів.	D	
9	ЗК 09. Здатність до професійної діяльності, що заснована на науково обґрунтованих доказах, брати участь у наукових дослідженнях та клінічних випробуваннях, підготовці робіт до публікації.	C	
10	ЗК 10. Здатність до професійної діяльності з урахуванням сучасного законодавства України.	A	
11	ПК 1. Здатність відповідно до МКФ визначати проблеми, пов'язані з порушенням структури та функцій, обмеженням активності та участі пацієнта, вплив контекстуальних факторів.	D	
12	ПК 2. Здатність до роботи у мультидисциплінарній реабілітаційній команді як члена або керівника.	D	
13	ПК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.	D	
14	ПК 4. Здатність оцінювати отримані результати під час обстеження і встановлювати клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта відповідно до МКФ, враховуючи ступінь порушення структури та функцій, обмеження активності та участі, впливу факторів контекста (особистісних характеристик) та факторів оточуючого середовища.	D	

15	ПК 5. Здатність прогнозувати результати реабілітаційного менеджменту.	С	
16	ПК 6. Здатність планувати програму реабілітаційних втручань, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму втручань, або компоненти індивідуальної програми реабілітації на основі доказових практик.	С	
17	ПК 7. Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.	С	
18	ПК 8. Здатність оцінювати результати застосування реабілітаційного менеджменту, контролювати тривалість та інтенсивність терапевтичних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта та цілям фізичної реабілітації.	С	
19	Загальне клінічне обстеження неврологічних хворих: опитування, огляд, пальпація, перкусія	С	200
20	Оцінка ментального статусу (Монреальська шкала оцінювання когнітивних функцій (MoCA), Mini-Mental State Examination (MMSE))	D	200
21	Оцінка стану свідомості за шкалою ком Глазго	D	200
22	Визначення стану вегетативної нервової системи (ортостатична та кліноостатична проби), індекс Кердо	D	100
23	Оцінка рефлексів	С	200
24	Оцінка чутливості	С	200
25	Оцінка м'язового тону за модифікованою шкалою Ашворта	С	200
26	Проводити загальну оцінку стану порушених функцій при гострому порушенні мозкового кровообігу (Шкала інсульту Національного інституту здоров'я)	С	200
27	Оцінка вираженості больового синдрому за візуально-аналоговою шкалою (ВАШ)	D	200

28	Оцінка ступеню тяжкості спінальної травми (шкала ASIA);	С	100
29	Оцінка та інтерпретація результатів інструментальних та лабораторних методів дослідження центральної та периферичної нервової системи: рентгенографія, МРТ, комп'ютерна томографія, ехоенцефалоскопія, ультразвукова доплерографія, електронейроміографія, електроенцефалографія, викликані потенціали. Вміти визначати показання та протипоказання для призначення методів.	А	100
30	Знання тактики лікування неврологічних захворювань та травм	В	
31	Постановка реабілітаційного діагнозу за МКФ	С	200
32	Складання індивідуальної програми реабілітації при певних захворюваннях, ушкодженнях та станах з оцінкою проблем (категоріальний профіль МКФ), визначенням SMART-цілей.	С	200
33	Визначення реабілітаційного прогнозу	В	10
34	Проведення реабілітаційних втручань при певних захворюваннях та травмах нервової системи	С	200
35	Проводити оцінку ризику виникнення пролежнів	С	50
Курс 11		Фізична та реабілітаційна медицина при захворюваннях та травмах опорно-рухового апарату	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ЗК 01. Здатність до професійної діяльності з урахуванням принципів академічної доброчесності на основі етичних норм, поваги до культурної, етнічної, релігійної, гендерної і соціальної різноманітності, із зобов'язанням зберігати конфіденційність та гідність пацієнта.	С	

2	ЗК 02. Здатність до міжособистої взаємодії та комунікації як усно, так і письмово з пацієнтами, його родиною або представниками, колегами та іншими експертами, членами міждисциплінарної команди.	D	
3	ЗК 03. Здатність до пошуку, оброблення, визначення, аналізу, перевірки та документування отриманої інформації з різних джерел, врахування думки колег та інших експертів.	C	
4	ЗК 04. Здатність працювати в команді.	D	
5	ЗК 05. Здатність до організації роботи колективу в розв'язанні актуальних професійних завдань; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.	D	
6	ЗК 06. Здатність до аналізу та критичного ставлення до своєї діяльності, до планування та здійснення постійного особистого та професійного розвитку, як лікаря, науковця та викладача.	C	
7	ЗК 07. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології у професійній діяльності.	C	
8	ЗК 08. Здатність до навчання пацієнта, членів його родини та представників, членів мультидисциплінарної команди, інших фахівців, лікарів-інтернів.	D	
9	ЗК 09. Здатність до професійної діяльності, що заснована на науково обґрунтованих доказах, брати участь у наукових дослідженнях та клінічних випробуваннях, підготовці робіт до публікації.	C	
10	ЗК 10. Здатність до професійної діяльності з урахуванням сучасного законодавства України.	A	
11	ПК 1. Здатність відповідно до МКФ визначати проблеми, пов'язані з порушенням структури та функцій, обмеженням активності та участі пацієнта, вплив контекстуальних факторів.	D	
12	ПК 2. Здатність до роботи у мультидисциплінарній реабілітаційній команді як члена або керівника.	D	

13	ПК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.	D	
14	ПК 4. Здатність оцінювати отримані результати під час обстеження і встановлювати клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта відповідно до МКФ, враховуючи ступінь порушення структури та функцій, обмеження активності та участі, впливу факторів контекста (особистісних характеристик) та факторів оточуючого середовища.	D	
15	ПК 5. Здатність прогнозувати результати реабілітаційного менеджменту.	C	
16	ПК 6. Здатність планувати програму реабілітаційних втручань, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму втручань, або компоненти індивідуальної програми реабілітації на основі доказових практик.	C	
17	ПК 7. Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.	C	
18	ПК 8. Здатність оцінювати результати застосування реабілітаційного менеджменту, контролювати тривалість та інтенсивність терапевтичних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта та цілям фізичної реабілітації.	C	
19	Загальне клінічне обстеження хворих травматологічного та ортопедичного профілю: опитування, огляд, пальпація, перкусія	C	200
20	Оцінка сили м'язів за методикою мануально м'язового тестування (шкала Оксфорд, Ловета), динамометрія	D	100
21	Визначення амплітуди рухів у суглобах та хребті (обсягу пасивних і активних рухів) за методикою гоніометрії	D	100
22	Оцінка та інтерпретація результатів інструментальних та лабораторних методів	B	200

	дослідження опорно-рухового апарату: рентгенографія, МРТ, комп'ютерна томографія, ультразвукове дослідження. Вміти визначати показання та протипоказання для призначення методів.		
23	Знання тактики лікування захворювань та травм опорно-рухового апарату	A	
24	Методика та оцінка специфічних для певних захворювань та ушкоджень м'язово-скелетної системи тестів: тест Спурлінга, Adson тест, Roos тест, тест «порожньої консервної банки», тест з опусканням руки, Patte тест, Lift-off тест, тест з приведенням кінцівки через грудну клітку, швидкісний тест, Yergason тест, Neer's тест, Hawkin тест, Yocum тест, Apprehension тест, O'Brien тест, Crank тест, тест з компресією та ротацією, тест з спротивом для розгиначів та згиначів зап'ястка, стрес-тести для ліктьового та колінного суглобів (варус-тест, вальгус-тест), тест Фількінштейна, тест Ейхофа, тест Фалена, тест з підніманням розігнутої у колінному суглобі ноги, тест з тильним згинанням ступні (Braggard's тест), тест з розтягуванням стегнового нерву, тест Ласега, тест з перехресним підняттям однієї ноги, .тест Патріка (FABER), FADIR, Hip Scour тест, тест Томаса, тест грушоподібного м'язу, тест Ober, тест Тренделенбурга, тест Лахмана, симптом передньої висувної шухляди, симптом задньої висувної шухляди, медіальний та латеральний тест МакМюррея, тест Arley, тест з компресією надколінка, тест Томпсона, тест з нахилом таранної кістки.	D	400
25	Постановка реабілітаційного діагнозу за МКФ	C	200
26	Складання індивідуальної програми реабілітації при певних захворюваннях, ушкодженнях та станах з оцінкою проблем (категоріальний профіль МКФ), визначенням SMART-цілей.	C	200
27	Визначення реабілітаційного прогнозу	B	10
28	Проведення реабілітаційних втручань при певних захворюваннях та травмах опорно-	C	200

	рухового апарату		
Курс 12	Фізична та реабілітаційна медицина при ураженнях дихальної системи		
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ЗК 01. Здатність до професійної діяльності з урахуванням принципів академічної доброчесності на основі етичних норм, поваги до культурної, етнічної, релігійної, гендерної і соціальної різноманітності, із зобов'язанням зберігати конфіденційність та гідність пацієнта.	С	
2	ЗК 02. Здатність до міжособистої взаємодії та комунікації як усно, так і письмово з пацієнтами, його родиною або представниками, колегами та іншими експертами, членами міждисциплінарної команди.	D	
3	ЗК 03. Здатність до пошуку, оброблення, визначення, аналізу, перевірки та документування отриманої інформації з різних джерел, врахування думки колег та інших експертів.	С	
4	ЗК 04. Здатність працювати в команді.	D	
5	ЗК 05. Здатність до організації роботи колективу в розв'язанні актуальних професійних завдань; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.	D	
6	ЗК 06. Здатність до аналізу та критичного ставлення до своєї діяльності, до планування та здійснення постійного особистого та професійного розвитку, як лікаря, науковця та викладача.	С	
7	ЗК 07. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології у професійній діяльності.	С	
8	ЗК 08. Здатність до навчання пацієнта, членів його родини та представників, членів	D	

	мультидисциплінарної команди, інших фахівців, лікарів-інтернів.		
9	ЗК 09. Здатність до професійної діяльності, що заснована на науково обґрунтованих доказах, брати участь у наукових дослідженнях та клінічних випробуваннях, підготовці робіт до публікації.	С	
10	ЗК 10. Здатність до професійної діяльності з урахуванням сучасного законодавства України.	А	
11	ПК 1. Здатність відповідно до МКФ визначати проблеми, пов'язані з порушенням структури та функцій, обмеженням активності та участі пацієнта, вплив контекстуальних факторів.	Д	
12	ПК 2. Здатність до роботи у мультидисциплінарній реабілітаційній команді як члена або керівника.	Д	
13	ПК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.	Д	
14	ПК 4. Здатність оцінювати отримані результати під час обстеження і встановлювати клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта відповідно до МКФ, враховуючи ступінь порушення структури та функцій, обмеження активності та участі, впливу факторів контекста (особистісних характеристик) та факторів оточуючого середовища.	Д	
15	ПК 5. Здатність прогнозувати результати реабілітаційного менеджменту.	С	
16	ПК 6. Здатність планувати програму реабілітаційних втручань, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму втручань, або компоненти індивідуальної програми реабілітації на основі доказових практик.	С	
17	ПК 7. Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.	С	

18	ПК 8. Здатність оцінювати результати застосування реабілітаційного менеджменту, контролювати тривалість та інтенсивність терапевтичних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта та цілям фізичної реабілітації.	С	
19	Загальне клінічне обстеження хворих із захворюваннями дихальної системи: опитування, огляд, пальпація, перкусія	С	200
20	Оцінка та інтерпретація результатів інструментальних та лабораторних методів дослідження дихальної системи: рентгенографія, МРТ, комп'ютерна томографія, спірографія, пікфлоуметрія тощо. Вміти визначати показання та протипоказання для призначення методів.	В	200
21	Постановка реабілітаційного діагнозу за МКФ	С	200
22	Складання індивідуальної програми реабілітації при певних захворюваннях дихальної системи з оцінкою проблем (категоріальний профіль МКФ), визначенням SMART-цілей.	С	200
23	Визначення реабілітаційного прогнозу	В	10
24	Проведення реабілітаційних втручань при певних захворюваннях дихальної системи	С	200
25	Знання тактики лікування захворювань дихальної системи	А	
Курс 13		Фізична та реабілітаційна медицина при патології серця та судин	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ЗК 01. Здатність до професійної діяльності з урахуванням принципів академічної доброчесності на основі етичних норм, поваги до культурної, етнічної, релігійної, гендерної і соціальної різноманітності, із зобов'язанням зберігати конфіденційність та гідність	С	

	пацієнта.		
2	ЗК 02. Здатність до міжособистої взаємодії та комунікації як усно, так і письмово з пацієнтами, його родиною або представниками, колегами та іншими експертами, членами міждисциплінарної команди.	D	
3	ЗК 03. Здатність до пошуку, оброблення, визначення, аналізу, перевірки та документування отриманої інформації з різних джерел, врахування думки колег та інших експертів.	C	
4	ЗК 04. Здатність працювати в команді.	D	
5	ЗК 05. Здатність до організації роботи колективу в розв'язанні актуальних професійних завдань; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.	D	
6	ЗК 06. Здатність до аналізу та критичного ставлення до своєї діяльності, до планування та здійснення постійного особистого та професійного розвитку, як лікаря, науковця та викладача.	C	
7	ЗК 07. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології у професійній діяльності.	C	
8	ЗК 08. Здатність до навчання пацієнта, членів його родини та представників, членів мультидисциплінарної команди, інших фахівців, лікарів-інтернів.	D	
9	ЗК 09. Здатність до професійної діяльності, що заснована на науково обґрунтованих доказах, брати участь у наукових дослідженнях та клінічних випробуваннях, підготовці робіт до публікації.	C	
10	ЗК 10. Здатність до професійної діяльності з урахуванням сучасного законодавства України.	A	
11	ПК 1. Здатність відповідно до МКФ визначати проблеми, пов'язані з порушенням структури та функцій, обмеженням активності та участі пацієнта, вплив контекстуальних факторів.	D	
12	ПК 2. Здатність до роботи у мультидисциплінарній реабілітаційній	D	

	команді як члена або керівника.		
13	ПК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.	D	
14	ПК 4. Здатність оцінювати отримані результати під час обстеження і встановлювати клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта відповідно до МКФ, враховуючи ступінь порушення структури та функцій, обмеження активності та участі, впливу факторів контекста (особистісних характеристик) та факторів оточуючого середовища.	D	
15	ПК 5. Здатність прогнозувати результати реабілітаційного менеджменту.	C	
16	ПК 6. Здатність планувати програму реабілітаційних втручань, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму втручань, або компоненти індивідуальної програми реабілітації на основі доказових практик.	C	
17	ПК 7. Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.	C	
18	ПК 8. Здатність оцінювати результати застосування реабілітаційного менеджменту, контролювати тривалість та інтенсивність терапевтичних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта та цілям фізичної реабілітації.	C	
19	Загальне клінічне обстеження хворих серця та судин: опитування, огляд, пальпація, перкусія	C	200
22	Оцінка та інтерпретація результатів інструментальних та лабораторних методів дослідження серця та судин: електрокардіографія, рентгенографія, МРТ, ультразвукове дослідження тощо. Вміти визначати показання та протипоказання для призначення методів.	B	200

23	Постановка реабілітаційного діагнозу за МКФ	С	200
24	Складання індивідуальної програми реабілітації при певних захворюваннях, ушкодженнях та станах з оцінкою проблем (категоріальний профіль МКФ), визначенням SMART-цілей.	С	200
25	Визначення реабілітаційного прогнозу	В	10
26	Проведення реабілітаційних втручань при певних захворюваннях серця та судин	С	200
27	Знання тактики лікування захворювань серця та судин	А	
Курс 14		Фізична та реабілітаційна медицина при ампутаціях	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ЗК 01. Здатність до професійної діяльності з урахуванням принципів академічної доброчесності на основі етичних норм, поваги до культурної, етнічної, релігійної, гендерної і соціальної різноманітності, із зобов'язанням зберігати конфіденційність та гідність пацієнта.	С	
2	ЗК 02. Здатність до міжособистої взаємодії та комунікації як усно, так і письмово з пацієнтами, його родиною або представниками, колегами та іншими експертами, членами міждисциплінарної команди.	Д	
3	ЗК 03. Здатність до пошуку, оброблення, визначення, аналізу, перевірки та документування отриманої інформації з різних джерел, врахування думки колег та інших експертів.	С	
4	ЗК 04. Здатність працювати в команді.	Д	
5	ЗК 05. Здатність до організації роботи колективу в розв'язанні актуальних професійних завдань; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.	Д	

6	ЗК 06. Здатність до аналізу та критичного ставлення до своєї діяльності, до планування та здійснення постійного особистого та професійного розвитку, як лікаря, науковця та викладача.	С	
7	ЗК 07. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології у професійній діяльності.	С	
8	ЗК 08. Здатність до навчання пацієнта, членів його родини та представників, членів мультидисциплінарної команди, інших фахівців, лікарів-інтернів.	Д	
9	ЗК 09. Здатність до професійної діяльності, що заснована на науково обґрунтованих доказах, брати участь у наукових дослідженнях та клінічних випробуваннях, підготовці робіт до публікації.	С	
10	ЗК 10. Здатність до професійної діяльності з урахуванням сучасного законодавства України.	А	
11	ПК 1. Здатність відповідно до МКФ визначати проблеми, пов'язані з порушенням структури та функцій, обмеженням активності та участі пацієнта, вплив контекстуальних факторів.	Д	
12	ПК 2. Здатність до роботи у мультидисциплінарній реабілітаційній команді як члена або керівника.	Д	
13	ПК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.	Д	
14	ПК 4. Здатність оцінювати отримані результати під час обстеження і встановлювати клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта відповідно до МКФ, враховуючи ступінь порушення структури та функцій, обмеження активності та участі, впливу факторів контекста (особистісних характеристик) та факторів оточуючого середовища.	Д	
15	ПК 5. Здатність прогнозувати результати реабілітаційного менеджменту.	С	
16	ПК 6. Здатність планувати програму реабілітаційних втручань, формулювати цілі,	С	

	складати, обговорювати та пояснювати програму втручань, або компоненти індивідуальної програми реабілітації на основі доказових практик.		
17	ПК 7. Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.	C	
18	ПК 8. Здатність оцінювати результати застосування реабілітаційного менеджменту, контролювати тривалість та інтенсивність терапевтичних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта та цілям фізичної реабілітації.	C	
19	Загальне клінічне обстеження хворих при ампутаціях	C	50
20	Оцінка стану кукси	D	50
21	Знання тактики лікування пацієнтів з ампутаціями	A	
22	Постановка реабілітаційного діагнозу за МКФ	C	50
23	Складання індивідуальної програми реабілітації з оцінкою проблем (категоріальний профіль МКФ), визначенням SMART-цілей.	C	50
24	Визначення реабілітаційного прогнозу	B	50
25	Проведення реабілітаційних втручань при ампутаціях	C	50
Курс 15		Фізична та реабілітаційна медицина при захворюваннях внутрішніх органів	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ЗК 01. Здатність до професійної діяльності з урахуванням принципів академічної доброчесності на основі етичних норм, поваги до культурної, етнічної, релігійної, гендерної і	C	

	соціальної різноманітності, із зобов'язанням зберігати конфіденційність та гідність пацієнта.		
2	ЗК 02. Здатність до міжособистої взаємодії та комунікації як усно, так і письмово з пацієнтами, його родиною або представниками, колегами та іншими експертами, членами міждисциплінарної команди.	D	
3	ЗК 03. Здатність до пошуку, оброблення, визначення, аналізу, перевірки та документування отриманої інформації з різних джерел, врахування думки колег та інших експертів.	C	
4	ЗК 04. Здатність працювати в команді.	D	
5	ЗК 05. Здатність до організації роботи колективу в розв'язанні актуальних професійних завдань; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.	D	
6	ЗК 06. Здатність до аналізу та критичного ставлення до своєї діяльності, до планування та здійснення постійного особистого та професійного розвитку, як лікаря, науковця та викладача.	C	
7	ЗК 07. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології у професійній діяльності.	C	
8	ЗК 08. Здатність до навчання пацієнта, членів його родини та представників, членів мультидисциплінарної команди, інших фахівців, лікарів-інтернів.	D	
9	ЗК 09. Здатність до професійної діяльності, що заснована на науково обґрунтованих доказах, брати участь у наукових дослідженнях та клінічних випробуваннях, підготовці робіт до публікації.	C	
10	ЗК 10. Здатність до професійної діяльності з урахуванням сучасного законодавства України.	A	
11	ПК 1. Здатність відповідно до МКФ визначати проблеми, пов'язані з порушенням структури та функцій, обмеженням активності та участі пацієнта, вплив контекстуальних факторів.	D	

12	ПК 2. Здатність до роботи у мультидисциплінарній реабілітаційній команді як члена або керівника.	D	
13	ПК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.	D	
14	ПК 4. Здатність оцінювати отримані результати під час обстеження і встановлювати клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта відповідно до МКФ, враховуючи ступінь порушення структури та функцій, обмеження активності та участі, впливу факторів контекста (особистісних характеристик) та факторів оточуючого середовища.	D	
15	ПК 5. Здатність прогнозувати результати реабілітаційного менеджменту.	C	
16	ПК 6. Здатність планувати програму реабілітаційних втручань, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму втручань, або компоненти індивідуальної програми реабілітації на основі доказових практик.	C	
17	ПК 7. Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.	C	
18	ПК 8. Здатність оцінювати результати застосування реабілітаційного менеджменту, контролювати тривалість та інтенсивність терапевтичних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта та цілям фізичної реабілітації.	C	
19	Загальне клінічне обстеження пацієнтів із захворюваннями внутрішніх органів: опитування, огляд, пальпація, перкусія, аускультация	C	100
20	Оцінка та інтерпретація результатів інструментальних та лабораторних методів дослідження при захворюваннях внутрішніх органів. Вміти визначати показання та	B	50

	протипоказання для призначення методів.		
21	Знання тактики лікування пацієнтів із захворюваннями внутрішніх органів	В	
22	Постановка реабілітаційного діагнозу за МКФ	С	200
23	Складання індивідуальної програми реабілітації при певних захворюваннях внутрішніх органів з оцінкою проблем (категоріальний профіль МКФ), визначенням SMART-цілей.	С	200
24	Визначення реабілітаційного прогнозу	В	10
25	Проведення реабілітаційних втручань при певних захворюваннях внутрішніх органів	С	200
Курс 16	Фізична та реабілітаційна медицина в акушерстві та гінекології		
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ЗК 01. Здатність до професійної діяльності з урахуванням принципів академічної доброчесності на основі етичних норм, поваги до культурної, етнічної, релігійної, гендерної і соціальної різноманітності, із зобов'язанням зберігати конфіденційність та гідність пацієнта.	С	
2	ЗК 02. Здатність до міжособистої взаємодії та комунікації як усно, так і письмово з пацієнтами, його родиною або представниками, колегами та іншими експертами, членами міждисциплінарної команди.	Д	
3	ЗК 03. Здатність до пошуку, оброблення, визначення, аналізу, перевірки та документування отриманої інформації з різних джерел, врахування думки колег та інших експертів.	С	
4	ЗК 04. Здатність працювати в команді.	Д	
5	ЗК 05. Здатність до організації роботи	Д	

	колективу в розв'язанні актуальних професійних завдань; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.		
6	ЗК 06. Здатність до аналізу та критичного ставлення до своєї діяльності, до планування та здійснення постійного особистого та професійного розвитку, як лікаря, науковця та викладача.	С	
7	ЗК 07. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології у професійній діяльності.	С	
8	ЗК 08. Здатність до навчання пацієнта, членів його родини та представників, членів мультидисциплінарної команди, інших фахівців, лікарів-інтернів.	Д	
9	ЗК 09. Здатність до професійної діяльності, що заснована на науково обґрунтованих доказах, брати участь у наукових дослідженнях та клінічних випробуваннях, підготовці робіт до публікації.	С	
10	ЗК 10. Здатність до професійної діяльності з урахуванням сучасного законодавства України.	А	
11	ПК 1. Здатність відповідно до МКФ визначати проблеми, пов'язані з порушенням структури та функцій, обмеженням активності та участі пацієнта, вплив контекстуальних факторів.	Д	
12	ПК 2. Здатність до роботи у мультидисциплінарній реабілітаційній команді як члена або керівника.	Д	
13	ПК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.	Д	
14	ПК 4. Здатність оцінювати отримані результати під час обстеження і встановлювати клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта відповідно до МКФ, враховуючи ступінь порушення структури та функцій, обмеження активності та участі, впливу факторів контекста (особистісних характеристик) та факторів оточуючого середовища.	Д	

15	ПК 5. Здатність прогнозувати результати реабілітаційного менеджменту.	С	
16	ПК 6. Здатність планувати програму реабілітаційних втручань, формулювати цілі, складати, обговорювати та пояснювати програму втручань, або компоненти індивідуальної програми реабілітації на основі доказових практик.	С	
17	ПК 7. Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.	С	
18	ПК 8. Здатність оцінювати результати застосування реабілітаційного менеджменту, контролювати тривалість та інтенсивність терапевтичних заходів для забезпечення їх відповідності стану здоров'я, функціональним можливостям пацієнта та цілям фізичної реабілітації.	С	
19	Загальне клінічне обстеження пацієнтів в акушерстві та гінекології: опитування, огляд, пальпація, перкусія, аускультация	С	5
20	Оцінка та інтерпретація результатів інструментальних та лабораторних методів дослідження в акушерстві та гінекології. Вміти визначати показання та протипоказання для призначення методів.	В	20
21	Знання тактики лікування пацієток з гінекологічними захворюваннями та тактики ведення фізіологічної та патологічної вагітності.	А	
22	Постановка реабілітаційного діагнозу за МКФ	С	50
23	Складання індивідуальної програми реабілітації при певних захворюваннях внутрішніх органів з оцінкою проблем (категоріальний профіль МКФ), визначенням SMART-цілей.	С	50
24	Визначення реабілітаційного прогнозу	В	10
25	Проведення реабілітаційних втручань при певних захворюваннях внутрішніх органів	С	50

Курс 17		Особливості фізичної та реабілітаційної медицини в педіатричній практиці	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ЗК 03. Здатність до пошуку, оброблення, визначення, аналізу, перевірки та документування отриманої інформації з різних джерел, врахування думки колег та інших експертів.	С	
2	ПК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.	С	
3	ПК 4. Здатність оцінювати отримані результати під час обстеження і встановлювати клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта відповідно до МКФ, враховуючи ступінь порушення структури та функцій, обмеження активності та участі, впливу факторів контекста (особистісних характеристик) та факторів оточуючого середовища.		
4	ПК 7. Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.		
5	Загальне клінічне обстеження пацієнтів дитячого віку: опитування, огляд, пальпація, перкусія, аускультация	С	50
6	Оцінка та інтерпретація результатів інструментальних та лабораторних методів дослідження в педіатрії. Вміти визначати показання та протипоказання для призначення методів.	В	50
7	Знання тактики лікування пацієнтів дитячого віку	В	
8	Оцінка фізичного розвитку за допомогою	Д	10

	методів стандартів, антропометричного профілю, індексів, перцентилів.		
9	Оцінка моторного, психічного, мовленнєвого та емоційного розвитку дітей раннього віку (від 0 до 3 років) за допомогою стандартизованих методів (шкал, опитувальників)	С	10
Курс 18		Особливості фізичної та реабілітаційної медицини в геріатричній практиці	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ПК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.	С	
2	ПК 4. Здатність оцінювати отримані результати під час обстеження і встановлювати клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта відповідно до МКФ, враховуючи ступінь порушення структури та функцій, обмеження активності та участі, впливу факторів контекста (особистісних характеристик) та факторів оточуючого середовища.	С	
3	ПК 7. Здатність провадити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.	С	
4	Проводити експрес-оцінку геріатричного статусу	С	50
5	Застосовувати опитувальник SARC-F для діагностики саркопенії	С	50
6	Знання особливостей перебігу захворювань в геріатрії.	А	
7	Постановка реабілітаційного діагнозу за МКФ	С	50
8	Складання індивідуальної програми реабілітації при певних захворюваннях з	С	50

	оцінкою проблем (категоріальний профіль МКФ), визначенням SMART-цілей.		
9	Визначення реабілітаційного прогнозу	В	10
10	Проведення реабілітаційних втручань при певних захворюваннях внутрішніх органів	С	50
Курс 19		Фізична та реабілітаційна медицина осіб з онкологічними захворюваннями	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	ПК 3. Здатність обстежувати осіб різного віку, нозологічних та професійних груп із складною прогресуючою та мультисистемною патологією клінічними, функціональними та інструментальними методами.	С	
2	ПК 4. Здатність оцінювати отримані результати під час обстеження і встановлювати клінічний та реабілітаційний діагноз пацієнта відповідно до МКФ, враховуючи ступінь порушення структури та функцій, обмеження активності та участі, впливу факторів контекста (особистісних характеристик) та факторів оточуючого середовища.	С	
3	ПК 7. Здатність проводити реабілітаційні втручання для осіб різного віку, нозологічних та професійних груп при складних прогресуючих та мультисистемних порушеннях.	С	
Курс 20		Фізична та реабілітаційна медицина і спортивна медицина	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	Методика допуску до занять фізичними вправами	С	5

2	Лікарсько-педагогічне спостереження під час занять фізичними вправами (визначення загальної та моторної щільності тренувального (лікувального) заняття, побудова фізіологічної кривої заняття), визначення ступеню впливу тренувального (лікувального) заняття за показниками ступеню втоми	С	10
3	Методики проведення та оцінки фізичної працездатності, толерантності до фізичних навантажень і аеробної продуктивності	В	5
4	Засоби відновлення фізичної працездатності	А	

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА лікаря-спеціаліста за спеціальністю «фізична та реабілітаційна медицина»

Інтерн повинен знати

Чинне законодавство та нормативні документи, що регламентують діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я; основи права в охороні здоров'я; права, обов'язки та відповідальність лікаря фізичної та реабілітаційної медицини; показники роботи закладу охорони здоров'я (відділення, підрозділу), диспансерного нагляду та лікарського контролю; організацію реабілітаційної допомоги; анатомію, фізіологію та патофізіологію м'язово-скелетної системи, центральної та периферичної нервової системи, серцево-судинної та респіраторної систем; загальні принципи діагностики та лікування захворювань внутрішніх органів, нервової системи, принципи лікування травматичних ушкоджень у дитячому віці та у дорослих; принципи та основні медичні проблеми перехідних періодів життя людини; принципи пластичності та адаптації, моторного навчання, зокрема рухового розвитку, рухового контролю, мотивації до моторного навчання; методологічні та практичні засади застосування Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) та Міжнародної класифікації хвороб (МКХ); принципи використання електронейроміографії, рентгенологічного та радіологічного обстеження; принципи реабілітаційного обстеження та використання шкал функціональної оцінки; принципи встановлення цілей в реабілітації; принципи командної роботи, зокрема принципи лідерства в команді, розподілення функціональних ролей осіб, залучених до реабілітації; принципи та методи фізичної терапії, мануальної терапії, ерготерапії, терапії мови та мовлення, протезування та ортезування; принципи обстеження, організації та забезпечення реабілітаційної допомоги при: запальних та дегенеративних ревматологічних захворюваннях, оперативних втручаннях на суглобах, порушеннях розвитку та травмах м'язово-скелетної системи, опіках, ампутаціях, хворобах серцево-судинної та дихальної систем, онкологічних захворюваннях, захворюваннях та травмах центральної та периферичної нервової системи (черепно-мозкова травма, інсульт, травми та захворювання спинного мозку, екстрапірамідні захворювання, множинний склероз, нервово-м'язові захворювання), іммобілізації, больових синдромах, заняттях спортом, в тому числі параолімпійським спортом; застосування медичних інтервенцій (медикаментозна терапія – лікування болю, запалення, системна регуляція м'язового тону, вплив на кальцієвий обмін кісток; медичні процедури – ін'єкції, регенеративні ін'єкційні техніки, блокади, інші техніки введення медикаментів, включаючи інтратекальне та помпове введення), методів апаратної фізіотерапії, включаючи електростимуляцію; методики нейромодуляції / неінвазивної стимуляції мозку; преформовані фізичні чинники; системи віртуальної реальності, нейропсихологічні та психологічні

інтервенції (методики когнітивного тренування, стимуляції, когнітивно-поведінкова терапія, біологічний зворотній зв'язок, дзеркальна терапія та інші), дієтотерапію (поради та консультування з харчування), допоміжні технології, технічні засоби реабілітації (починаючи з простих технологій – палиці, милиці, до складних засобів – моторизовані візки, комп'ютерні системи та робототерапії), інтервенції з освіти пацієнтів/родин/надавачів реабілітаційної допомоги, принципи реабілітаційного медсестринства (освіта та допомога в забезпеченні безпеки пацієнтів, кейс-менеджменті, плануванні виписки, переведенні в інші відділення/заклади реабілітації); принципи створення та застосування індивідуальної програми реабілітації та індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю (дитини з інвалідністю); чинне законодавство та принципи проведення медико-соціальної експертизи; форми і методи санітарної освіти серед населення; правила оформлення медичної та медико-експертної документації; передові інформаційні та інтернет-технології; сучасну наукову та науково-практичну літературу за фахом, методи її аналізу та узагальнення.

Інтерн повинен вміти

Керуватися чинним законодавством України про охорону здоров'я та нормативно-правовими актами, що визначають діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я, організацію реабілітаційної допомоги;

організовувати, очолювати та забезпечувати координацію виконання повного реабілітаційного циклу: медичне та реабілітаційне обстеження; встановлення реабілітаційних цілей, визначення реабілітаційних втручань, необхідних для досягнення цих цілей, визначення фахівців, які будуть проводити ці втручання; проведення реабілітаційних втручань; контроль ефективності реабілітаційних втручань відповідно до встановлених цілей; подальше коригування індивідуальної програми реабілітації. Нести відповідальність за процес реабілітації в цілому;

збирати статистичну інформацію з питань обмежень життєдіяльності та реабілітації;

керуватися в своїй діяльності Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, Міжнародною класифікацією медичних інтервенцій та Міжнародною класифікацією хвороб;

працювати як із залученням повного складу реабілітаційної команди, так і окремих фахівців реабілітації відповідно до виду реабілітації та індивідуальних реабілітаційних цілей та завдань. Діяльність лікаря фізичної та реабілітаційної медицини спрямована на запобігання, стабілізацію, поліпшення або відновлення порушень структур та функцій організму, що виникли внаслідок різних хвороб та травм, оптимізацію активності та участі з урахуванням реабілітаційного прогнозу особи з обмеженням життєдіяльності незалежно від віку та існуючого діагнозу, а також стану оточуючого середовища;

при необхідності залучати лікарів інших спеціальностей для надання медичної допомоги пацієнту;

проводити медичне обстеження пацієнта (особи з обмеженням життєдіяльності), аналізувати та інтерпретувати результати методів параклінічного обстеження, зокрема дані рентгенологічного, радіологічного, ультразвукового, електронейроміографічного, електрокардіографічного досліджень, тестів оцінки функціонального стану серця та легень. Лікар фізичної та реабілітаційної медицини проводить реабілітаційне обстеження, що ґрунтується на засадах МКФ та включає: складання переліку порушень структур та функцій, обмежень активності та участі, факторів навколишнього середовища (підтримка та ставлення родини, друзів, працевластців та суспільства; фізичне оточення; доступність послуг в сфері охорони здоров'я та інших послуг), персональних факторів (образ життя, звички, освіта, життєві події, соціальне підґрунтя), прогностичних факторів, визначення індивідуального реабілітаційного прогнозу та потреб, очікувань особи з обмеженням життєдіяльності;

застосовувати методи функціонального оцінювання: спеціалізовані шкали та опитувальники, оцінку неврологічного статусу, мануальне м'язове тестування, динамометрію, оцінювання м'язового тону, ізокінетичне тестування, оцінювання обсягу рухів в суглобах та довжини кінцівок, обстеження хребта та суглобів, спостережний та інструментальний аналіз ходи, балансу та координації, оцінювання функції сфінктерів та інтерпретація уродинамічних тестів;

оцінювати та інтерпретувати дані ергометричного обстеження;

із залученням усіх фахівців, залучених в режимі командного підходу до реабілітації, складати індивідуальну програму реабілітації та індивідуальну програму реабілітації особи з інвалідністю (дитини з інвалідністю) для кожної особи з обмеженням життєдіяльності (особи з інвалідністю/дитини з інвалідністю) з метою проведення проблемноорієнтованої, пацієнт-центричної реабілітації відповідно до реабілітаційного періоду;

організовувати командну взаємодію між фахівцями, залученими до реабілітації, з проведенням регулярних зборів;

застосовувати медичні інтервенції: медикаментозну терапію – лікування болю, запалення, системна регуляція м'язового тону, поліпшення когнітивних функцій, кальцієвого обміну кісток; медичні процедури – ін'єкції з введенням медикаментів, ботулотоксинів, пункції суглобів, регенеративні ін'єкційні техніки, блокади, інші техніки введення медикаментів, включаючи епідуральне, інтратекальне та помпове введення; медичні маніпуляції – заміна трахеостомічної канюлі, назогастрального зонду, катетеризація сечового міхура (постійна та переміжна), лікування пролежнів та некректомія, методи апаратної фізіотерапії (електротерапія, біологічний зворотний зв'язок, термотерапія, бальнеотерапія), преформовані фізичні чинники; методики нейромодуляції/неінвазивної стимуляції мозку; системи віртуальної реальності; методи рухової реабілітації, мануальну терапію; маневри при периферичних вестибулярних розладах; менеджмент дисфагії; методи дієтотерапії (поради та

консультування з харчування); оцінку пацієнта з призначенням допоміжних технологій, протезування, ортезування, технічних засобів реабілітації (починаючи з простих технологій – палиці, милиці, до складних засобів – моторизовані візки, комп'ютерні системи, та робототерапії); інтервенції з освіти пацієнтів/родин/надавачів реабілітаційної допомоги;

здійснювати підготовку медичної документації для проведення медико-соціальної експертизи;

володіти практикою експертно-реабілітаційної діагностики, брати участь у проведенні медико-соціальної експертизи;

здійснювати нагляд за побічними реакціями/діями лікарських засобів;

надавати невідкладну допомогу при гострих станах;

співпрацювати з лікарями інших спеціальностей, іншим медичним персоналом та службами;

брати участь у моніторингу здоров'я населення та обмежень життєдіяльності, сприяти поширенню знань з організації реабілітаційної допомоги серед населення;

дотримуватися принципів медичної деонтології;

вести лікарську документацію;

постійно удосконалювати свій професійний рівень;

застосовувати медикаментозну терапію з метою фокальної регуляції м'язового тону;

проводити оцінку та критичний огляд реабілітаційних втручань, що проводяться фахівцями, залученими до реабілітації;

застосовувати психологічну оцінку та втручання, включаючи рекомендації;

застосовувати дієтотерапію;

застосовувати обладнання для осіб з обмеженнями життєдіяльності, методики підтримки, протезування, ортезування тощо;

виконувати медичні процедури з інтратекальним введенням медикаментозних препаратів;

застосовувати методи параклінічного обстеження (ультразвукова діагностика, електрофізіологічна діагностика);

регламентувати застосування фізичних методів лікування: кінезіотерапії та терапії з використанням фізичних вправ, техніки мануальної терапії для відновлення рухомості суглобів та пов'язаних розладів м'язових тканин;

застосовувати артикуляційну та мовну терапію в рамках комплексних спеціалізованих програм реабілітації;

застосовувати методи роботизованих реабілітаційних інтервенцій, методи ерготерапії з метою тренування у разі порушення функціонування в особи з когнітивними розладами.

Спеціальні знання та навички

навички лідерства та навчання, які підходять для координування та визначення пріоритетів командної роботи

комунікативні навички, необхідні для передачі відповідної інформації та пояснень пацієнту / доглядачам, колегам, відповідальним за пацієнта та інших медичних працівників, з метою спільної участі у плануванні та впровадженні безперервного медичного обслуговування від гострого періоду до стабілізації стану.

здатність виконувати професійні обов'язки та дотримання етичних принципів, демонструючи співчуття, емпатію, цілісність та повагу до інших людей;

активна співпраця з органами охорони здоров'я та іншими органами, залученими до системи охорони здоров'я, у визначенні медичних потреб громади та здійсненні відповідних заходів, спрямованих на збереження і пропаганду здоров'я та здорового способу життя та запобігання захворюванням;

вміння проводити програми навчання для людей з обмеженням функціонування та опікунами.

участь у вихованні лікарів та інших фахівців, які займаються доглядом за особами з інвалідністю.

впровадження інформованості пацієнтів та населення про витрати, аналіз ризику та вигоди під час лікування та реабілітації;

здатність підвищувати якість професійної діяльності шляхом постійного навчання та самооцінки, управління практикою та кар'єрою з метою професійного розвитку;

здатність застосовувати основні принципи проведення досліджень, в тому числі те, як дослідження проводяться, оцінюються, роз'яснюються пацієнтам і застосовуються для догляду за пацієнтами.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК,

якими повинен володіти інтерн за спеціальністю «Фізична та реабілітаційна медицина»

№ з/п	Назва маніпуляції	Ступінь оволодіння
1.	Оцінка функціонування (функціональної незалежності та активності повсякденного життя (ADL (опитник щоденної активності), Functional independence measure (FIM), Індекс Бартел (The Barthel Index), модифікована шкала Rankin	С
2. 2.	Складання індивідуальної програми реабілітації при певних захворюваннях, ушкодженнях та станах з оцінкою проблем (категоріальний профіль	С

	МКФ), визначенням SMART-цілей.	
3.	Оцінка стану та можливості переходу на амбулаторне лікування з використанням стандартизованих шкал функціонального оцінювання. Визначення критеріїв ефективності реабілітаційних заходів.	С
4.	Визначення реабілітаційного прогнозу	В
5.	Оцінювання рухових функцій (присідання, підйом з крісла, присаджування в крісло, хода, хода сходами, нахил тулуба, ротація тулуба, хапання, відштовхування та притягування, піднімання та перенесення та інші), тест «встань і йди», тест ходьби на 10 метрів, шкала Rancho Los Amigos Gait Analysis, тест Берга, шкала рівноваги та ходи Тінетті, тесту «Поворот на 180°».	С
6.	Постановка реабілітаційного діагнозу за МКФ	С
7.	Оцінка ступеню тяжкості виконання фізичних навантажень за шкалою Борга	С
8.	Антропометрія: визначення ступеню жировідкладень, жирової маси тіла, довжини тіла (сидячи і стоячи) та кінцівок, маси тіла, окружності грудної клітки та її екскурсії, життєвої ємності легень (спірометрія).	С
9.	Проведення та оцінка функціональних проб для дітей та дорослих для визначення функціонального стану систем кровообігу (проба Мартіне-Кушелєвського (20 присідань за 30 сек.) за аналізом якої визначати тип реакції серцево-судинної системи на навантаження, якість реакції, період відновлення), дихання (проби з затримкою дихання (проба Штанге, проба Генчі), проба Серкіна, проба із затримкою дихання при гіпервентиляції, проба Розенталя, проба Шафранського	С
10.	Проведення велоергометрії та тредмілергометрії за стандартними протоколами	В
11.	Проведення спірографії	В
12.	Проведення електронейроміографії	А
13.	Проведення ультразвукового обстеження опорно-рухового апарату	А
14.	Дослідження ходьби за кінематичними показниками простору (амплітудою руху кінцівок, положенням тіла у просторі під час ходи, довжиною кроку, шириною кроку, довжиною одного циклу ходи, кутом стопи, порушенням симетричності і розгойдуванням тіла) та часу (час кроку, час одного циклу, швидкістю переміщення, частотою кроків у хвилину, часом опорної та рухової фаз, співвідношенням опорної та рухової фаз, часом	В

	двоопорної та одноопорної рухових фаз, ритмом ходи).	
15.	Призначення та контроль за проведенням процедур гальванізації, електрофорезу, діадинамотерапії, ампліпульстерапії, електростимуляції, інтерференцтерапії, флюктуоризації, короткохвильової діатермії, УВЧ-, НВЧ-, ВВЧ-терапії, лазеротерапії	В
16.	Призначення та контроль за проведенням процедур термотерапії (кріотерапії, теплотерапії)	С
17.	Проведення процедур терапії інфрачервоним випромінюванням	В
18.	Проведення процедур парафінотерапії, гідротерапії, пелоїдотерапії	В
19.	Проведення процедур ультразвукової терапії та фонофорезу лікарських речовин	В
20.	Проведення процедур ультрафіолетового опромінення (УФО)	В
21.	Проведення процедур магнітотерапії	В
22.	Проведення мануальної діагностики порушень функцій у суглобах та м'яких тканинах	С
23.	Встановлення типу кінцевого руху при визначенні амплітуди пасивних рухів у суглобі	С
24.	Проведення мобілізації та маніпуляції на суглобах	В
25.	Проведення процедури постізометричної релаксації м'язів	С
26.	Проведення пропріоцептивної нервово- м'язової фасилітації	В
27.	Проведення інфільтративних та ін'єкційних технік (медикаментозні блокади) та застосування ботулотоксину при спастичності. Визначення показів та протипоказань, профілактика побічних ефектів та ускладнень	А
28.	Загальне клінічне обстеження неврологічних хворих: опитування, огляд, пальпація, перкусія	С
29.	Оцінка ментального статусу (Монреальська шкала оцінювання когнітивних функцій (MoCA), Mini-Mental State Examination (MMSE))	Д
30.	Оцінка стану свідомості за шкалою ком Глазго	Д
31.	Визначення стану вегетативної нервової системи (ортостатична та кліностатична проби), індекс Кердо	Д
32.	Оцінка рефлексів	С
33.	Оцінка чутливості	С

34.	Оцінка м'язового тонусу за модифікованою шкалою Ашворта	С
35.	Проводити загальну оцінку стану порушених функцій при гострому порушенні мозкового кровообігу (Шкала інсульту Національного інституту здоров'я)	С
36.	Оцінка вираженості больового синдрому за візуально-аналоговою шкалою (ВАШ)	D
37.	Оцінка ступеню тяжкості спінальної травми (шкала ASIA);	С
38.	Оцінка та інтерпретація результатів інструментальних та лабораторних методів дослідження центральної та периферичної нервової системи: рентгенографія, МРТ, комп'ютерна томографія, ехоенцефалоскопія, ультразвукова доплерографія, електронейроміографія, електроенцефалографія, викликані потенціали. Вміти визначати показання та протипоказання для призначення методів.	С
39.	Знання тактики лікування захворювань та травм	С
40.	Постановка реабілітаційного діагнозу за МКФ	С
41.	Складання індивідуальної програми реабілітації при певних захворюваннях, ушкодженнях та станах з оцінкою проблем (категоріальний профіль МКФ), визначенням SMART-цілей.	С
42.	Визначення реабілітаційного прогнозу	С
43.	Методика допуску до занять фізичними вправами	С
44.	Лікарсько-педагогічне спостереження під час занять фізичними вправами (визначення загальної та моторної щільності тренувального (лікувального) заняття, побудова фізіологічної кривої заняття), визначення ступеню впливу тренувального (лікувального) заняття за показниками ступеню втоми	С
45.	Методики проведення та оцінки фізичної працездатності, толерантності до фізичних навантажень і аеробної продуктивності	В
46.	Засоби відновлення фізичної працездатності	А
47.	Лікарсько-педагогічне спостереження під час занять фізичними вправами (визначення загальної та моторної щільності тренувального (лікувального) заняття, побудова фізіологічної кривої заняття), визначення ступеню впливу тренувального (лікувального) заняття за показниками ступеню втоми	С

3. Форма атестації (порядок оцінювання)

Поточне оцінювання здійснюється керівниками груп лікарів-інтернів у НУОЗ України імені П. Л. Шупика шляхом контролю за рівнем оволодіння компетентностями, зазначеними у відомості обліку відвідувань та успішності, яка є додатком до програми підготовки в інтернатурі.

У разі, якщо за результатами поточного оцінювання встановлено, що базою стажування не надано необхідного обсягу роботи відповідно до програми підготовки в інтернатурі, вирішується питання із зміни бази стажування.

Проміжне оцінювання здійснюється: профільною кафедрою НУОЗ України імені П. Л. Шупика за результатами проходження освітньої частини програми підготовки в інтернатурі; куратором лікарів-інтернів на базах стажування з метою перевірки ступеня оволодіння відповідними компетентностями по завершенню вивчення кожного курсу практичної частини програми підготовки в інтернатурі.

Результати проміжного оцінювання ступеня оволодіння відповідними компетентностями фіксуються у відомості обліку відвідувань та успішності та враховуються під час підсумкового оцінювання за шкалою відповідно до вимог програми підготовки в інтернатурі за конкретною спеціальністю.

По закінченню строку підготовки в інтернатурі лікарі-інтерни проходять підсумковий контроль у формі атестації для визначення знань і практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст» за спеціальністю «Фізична та реабілітаційна медицина».

До атестації для визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст», допускаються лікарі-інтерни, які повністю виконали програму підготовки в інтернатурі.

Виконання програми інтернатури засвідчується заліковими відомостями (відомостями обліку відвідувань та успішності лікаря-інтерна), які подаються кафедрами НУОЗ України імені П. Л. Шупика, що здійснює підготовку лікарів-інтернів, до відділу інтернатури не пізніше, як за тиждень до початку атестації.

Допуск лікарів-інтернів до проведення атестації для визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст» оформлюється наказом ректора НУОЗ України імені П. Л. Шупика.

Підсумкове оцінювання (атестація) лікарів-інтернів включає:

- 1) ліцензійний інтегрований іспит «Крок 3»;
- 2) іспит з оволодіння практичними навичками, по закінченню якого проводиться співбесіда зі спеціальності.

У разі нескладання лікарем-інтерном іспиту «Крок 3» він має право один раз повторно його скласти. Повторне складання іспиту допускається у будь-який наступний термін його проведення.

Іспит з оволодіння практичними навичками та співбесіда зі спеціальності:

- 1) оволодіння практичними навичками перевіряється шляхом виконання лікарем-інтерном трьох пакетів практичних завдань та ситуаційних задач відповідно до Програми навчання в інтернатурі;
- 2) зміст іспиту базується на визначеному програмою підготовки лікаря-інтерна переліку практичних навичок та умінь, якими повинен оволодіти лікар-спеціаліст відповідної спеціальності, та їх необхідної кількості (повторюваності для оволодіння);
- 3) оцінка іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями іспиту здійснюється за системою оцінювання, визначеною у Програмі навчання в інтернатурі;
- 4) для проведення іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями залучають реальних, стандартизованих або віртуальних пацієнтів, манекени, фантоми, прилади, обладнання, набори даних, ситуаційні завдання, з урахуванням особливостей кожної конкретної спеціальності;
- 5) результати іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями оформлюється протоколом засідання атестаційної комісії та доводиться до відома лікарів-інтернів одразу після закінчення засідання комісії.

Атестацію на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст» з конкретної спеціальності проводять атестаційні комісії, склад яких затверджує ректор НУОЗ України імені П. Л. Шупика. До складу такої комісії входять: завідувачі профільних кафедр, що здійснюють підготовку лікарів-інтернів, професори та доценти профільних кафедр (куратори – відповідальні за підготовку лікарів-інтернів на кафедрах), спеціалісти органів (закладів) охорони здоров'я (куратори лікарів-інтернів на базах стажування). Головами атестаційних комісій наказом Міністерства охорони здоров'я України призначаються досвідчені фахівці, зазвичай завідувачі профільних кафедр, що здійснюють підготовку лікарів-інтернів.

За результатами атестації (позитивними) НУОЗ України імені П. Л. Шупика оформлюється та видається сертифікат лікаря-спеціаліста.

При негативному результаті іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями лікар-інтерн вважається таким, що не засвоїв вміння і не оволодів практичними навичками, передбаченими програмою підготовки в інтернатурі, та відповідно вважається неатестованим.

Можливість повторного складання іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями не передбачено.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ:

підвищення рівня теоретичної та практичної підготовки лікарів-інтернів, їх професійної готовності до самостійної професійної діяльності за фахом з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст» за спеціальністю 222 Медицина, професійна кваліфікація лікар - спеціаліст за спеціальністю «Фізична та реабілітаційна медицина» (згідно з Національним класифікатором України «Класифікатор професій»):

2221.2/20481 Лікар фізичної та реабілітаційної медицини

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література.

1. Альянс Європейських органів Фізичної та Реабілітаційної Медицини. Біла Книга з Фізичної та Реабілітаційної Медицини (ФРМ) в Європі. Український журнал фізичної та реабілітаційної медицини. 2018; 2(2) дод. С.5-206
2. Глобальні цілі сталого розвитку 2015-2030 ([http://www.un.org.ua/images/documents/3615/%D1%86%D1%96%D0%BB%D1%96_web\(2\).pdf](http://www.un.org.ua/images/documents/3615/%D1%86%D1%96%D0%BB%D1%96_web(2).pdf) <http://sdg.org.ua/en/about-sdgs/good-health-and-well-being>)
3. Загальна декларація прав людини (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015)
4. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-17>)
5. Мінімальні стандарти освіти ерготерапевтів. Редакція 2016 (<https://www.wfot.org/resources/new-minimum-standards-for-the-education-of-occupational-therapists-2016-e-copy>)
6. Настанови Світової Конфедерації Фізичної Терапії для розвитку системи законодавства / регулювання / визнання професії фізичних терапевтів (https://physrehab.org.ua/wp-content/uploads/docs/Regulation_PT_final_web.pdf)
7. Понятійний апарат фізичної та реабілітаційної медицини / Долинна О.В., Голик В.А., Гдиря О.В., Горобець К.Л., Колісник С.П., Куртян Т.В., Лісков Я.П., Назар О.В., Негрич Н.Г., Соловійова В.С., Ткаліна А.В., Тригуб Р.І., Владимиров О.А. (PRM Ukraine-Baltic-NSPA Rehab team) // Український журнал фізичної та реабілітаційної медицини. 2019; 1-2(4) дод. С.5-25
8. Additional Protocol to The American Convention On Human Rights in the area of Economic, Social and Cultural Rights "Protocol of San Salvador" [Internet]. Oas.org. 2019 [cited 25 October 2019]. Available from: <https://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-52.html>.
9. American Declaration of the Rights and Duties of Man [Internet]. Oas.org. 2019 [cited 25 October 2019]. Available from: https://www.oas.org/dil/access_to_information_human_right_American_Declaration_of_the_Rights_and_Duties_of_Man.pdf.
10. Charter E. The European Social Charter [Internet]. European Social Charter. 2019 [cited 25 October 2019]. Available from: <https://www.coe.int/en/web/european-social-charter>.

11. Convention on the Rights of the Child text [Internet]. Unicef.org. 2019 [cited 25 October 2019]. Available from: <https://www.unicef.org/child-rights-convention/convention-text>.
12. European Physical and Rehabilitation Medicine Bodies Alliance. White Book on Physical and Rehabilitation Medicine in Europe. *Eur J Phys Rehabil Med* 2018;54(2):125-321.
13. Fazekas G, Antunes F, Negrini S, et al. Evidence-based position paper on Physical and Rehabilitation Medicine professional practice for persons with acute and chronic pain. The European PRM position (UEMS PRM Section). *Eur J Phys Rehabil Med*. 2018;54(6):952-956. doi:10.23736/S1973-9087.18.05410-2
14. Grabljevec K, Singh R, Denes Z, et al. Evidence-based position paper on Physical and Rehabilitation Medicine professional practice for Adults with Acquired Brain Injury. The European PRM position (UEMS PRM Section). *Eur J Phys Rehabil Med*. 2018;54(6):971-979. doi:10.23736/S1973-9087.18.05502-8
15. Gutenbrunner C, Tederko P, Grabljevec K, Nugraha B. Responding to the World Health Organization Global Disability Action Plan in Ukraine: Developing a National Disability, Health and Rehabilitation Plan. *J Rehabil Med*. 2018;50(4):338-341. doi:10.2340/16501977-2294
16. Gutenbrunner, C., Bickenbach, J., Melvin, J., Lains, J. and Nugraha, B. (2018). Strengthening health-related rehabilitation services at national levels. *Journal of Rehabilitation Medicine*, 50(4), pp.317-325.
17. ICF e-Learning Tool (<https://www.icf-elearning.com/>)
18. International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) [Internet]. World Health Organization. 2019 [cited 9 March 2019]. Available from: <https://www.who.int/classifications/icf/en/>
19. Juocevicius A, Oral A, Lukmann A, et al. Evidence-based position paper on Physical and Rehabilitation Medicine (PRM) professional practice for people with cardiovascular conditions. The European PRM position (UEMS PRM Section). *Eur J Phys Rehabil Med*. 2018;54(4):634-643. doi:10.23736/S1973-9087.18.05310-8
20. Küçükdeveci AA, Stibrant Sunnerhagen K, Golyk V, et al. Evidence-based position paper on Physical and Rehabilitation Medicine professional practice for persons with stroke. The European PRM position (UEMS PRM Section). *Eur J Phys Rehabil Med*. 2018;54(6):957-970. doi:10.23736/S1973-9087.18.05501-6
21. Küçükdeveci AA, Tennant A, Grimby G, Franchignoni F. Strategies for assessment and outcome measurement in physical and rehabilitation medicine: an educational review. *J Rehabil Med*. 2011;43(8):661-672. doi:10.2340/16501977-0844
22. McElligott J, Carroll A, Morgan J, et al. European models of multidisciplinary rehabilitation services for traumatic brain injury. *Am J Phys Med Rehabil*. 2011;90(1):74-78. doi:10.1097/PHM.0b013e318201744e

23. Meyer T., Gutenbrunner C., Kiekens C., et al. ISPRM discussion paper: proposing a conceptual description of health-related rehabilitation services *J Rehabil Med* 2014; 46: 1–6.

24. Negrini S, Dincer F, Kiekens C, et al. Evidence based position paper on physical and rehabilitation medicine (PRM) practice for people with spinal deformities during growth. The European PRM position (UEMS PRM Section). *Eur J Phys Rehabil Med*. 2017;53(1):125-131. doi:10.23736/S1973-9087.16.04406-3

25. Neumann V, Gutenbrunner C, Fialka-Moser V, et al. Interdisciplinary team working in physical and rehabilitation medicine. *J Rehabil Med*. 2010;42(1):4-8. doi:10.2340/16501977-0483

26. Oral A, Juocevicius A, Lukmann A, et al. Evidence-based position paper on Physical and Rehabilitation Medicine (PRM) professional practice for people with respiratory conditions. The European PRM position (UEMS PRM Section). *Eur J Phys Rehabil Med*. 2018;54(4):624-633. doi:10.23736/S1973-9087.18.05309-1

27. Oral A, Rapidi CA, Votava J, et al. Evidence based position paper on Physical and Rehabilitation Medicine (PRM) professional practice for ageing people with disabilities. The European PRM position (UEMS PRM Section). *Eur J Phys Rehabil Med*. 2017;53(5):802-811. doi:10.23736/S1973-9087.17.04864-X

28. Rapidi CA, Tederko P, Moslavac S, et al. Evidence-based position paper on Physical and Rehabilitation Medicine (PRM) professional practice for persons with spinal cord injury. The European PRM position (UEMS PRM Section). *Eur J Phys Rehabil Med*. 2018;54(5):797-807. doi:10.23736/S1973-9087.18.05374-1

29. Rehabilitation 2030: A Call for Action (https://www.who.int/disabilities/care/Rehab2030MeetingReport_plain_text_version.pdf)

30. Rehabilitation: key for health in the 21st century [Internet]. who.int. 2019 [cited 25 October 2019]. Available from: <https://www.who.int/disabilities/care/KeyForHealth21stCentury.pdf>.

31. S.I.M.F.E.R. (Italian Society of Physical Medicine and Rehabilitation). Guidelines for rehabilitation services in Italy. *Eura Medicophys*. 2005;41(1):95-109.

32. Stucki G, Zampolini M, Juocevicius A, Negrini S, Christodoulou N. Practice, science and governance in interaction: European effort for the system-wide implementation of the International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) in Physical and Rehabilitation Medicine. *Eur J Phys Rehabil Med*. 2017;53(2):299-307. doi:10.23736/S1973-9087.16.04436-1

33. Stucki G, Zampolini M, Selb M, et al. European Framework of Rehabilitation Services Types: the perspective of the Physical and Rehabilitation Medicine Section and Board of the European Union of Medical Specialists. *Eur J Phys Rehabil Med*. 2019;55(4):411-417. doi:10.23736/S1973-9087.19.05728-9

34. Takáč P, Petrovičová J, Delarque A, et al. Position paper on PRM and persons with long term disabilities. *Eur J Phys Rehabil Med*. 2014;50(4):453-464.
35. United Nations. Convention on the Rights of Persons with Disabilities, G.A. Res. 61/106 (2007). [Internet]. Available from: www.un.org/esa/socdev/enable/rights/convtexte.htm
36. Ward A, Gutenbrunner C, Giustini A, et al. A position paper on Physical & Rehabilitation Medicine programmes in post-acute settings. Union of European Medical Specialists Section of Physical & Rehabilitation Medicine (in conjunction with the European Society of Physical & Rehabilitation Medicine). *J Rehabil Med*. 2012;44(4):289-298. doi:10.2340/16501977-0960
37. Ward AB, Gutenbrunner C, Damjan H, Giustini A, Delarque A. European Union of Medical Specialists (UEMS) section of Physical & Rehabilitation Medicine: a position paper on physical and rehabilitation medicine in acute settings. *J Rehabil Med*. 2010;42(5):417-424. doi:10.2340/16501977-0565
38. WHO | The determinants of health [Internet]. who.int. 2019 [cited 25 October 2019]. Available from: <https://www.who.int/hia/evidence/doh/en/>.
39. WHO Community-based rehabilitation guidelines (<https://www.who.int/disabilities/cbr/guidelines/en/>)
40. WHO Concept Paper WHO Guidelines on Health-Related Rehabilitation (Rehabilitation Guidelines) December 2012 (https://www.who.int/disabilities/care/concept_note.doc?ua=1)
41. WHO rehabilitation guidelines (<http://www.who.int/disabilities/care/matrix.docx>)
42. WHO, World bank. World Report on Disability. 2011.
43. WHO. A Glossary of Terms for Community Health Care and Services for Older Persons. 2004 (https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/68896/WHO_WKC_Tech.Ser._04.2.pdf;jsessionid=DAEA8B2527283CEC8678FBBF8462EF56?sequence=1)
44. WHO. WHO Global Disability Action Plan 2014-2021: Better health for all people with disability. Sixty-seventh World Health Assembly 4 April 2014 [Internet]. 2014. Available from: <http://www.who.int/disabilities/actionplan/en/>
45. World Health Organization Health Systems Strengthening Glossary (https://www.who.int/healthsystems/hss_glossary/en/index11.html)

Додаткова література.

1. Атлас секционной анатомии человека на примере КТ- и МРТ-срезов. Том 1. Голова и шея Торстен Б. Мёллер, Эмиль Райф. М.: МЕДпресс-информ. – 2010.

2. Бадалян Л.О. Детская неврология.-М.: МЕД пресс информ, 2001. – 608с.
3. Базика Д. А. Радіаційна медицина: підручник /Д. А. Базика, Г. В. Кулініч, М. І. Пилипенко; за ред. М. І. Пилипенка. – К. : Медицина, 2013. – 231 с.
4. Баран С. В. Невідкладні стани у внутрішній медицині: підручник /С. В. Баран. – 2-ге вид. – К. : Медицина, 2012. – 136 с.
5. Белова А.Н. Нейрореабилитация. Рук-во для врачей –М.: Антидор, 2000. –568с.
6. Белова А.Н., Прокопенко С.В. Нейрореабилитация. – 2010. – 1288 с.
7. Бер М., Фротшер М. Топический диагноз в неврологии по Петеру Дуус: анатомия, физиология, клиника / пер. с англ. под ред. З. А. Суслиной.- 4-е изд. – М: Практическая медицина, 2009. – 478с.
8. Бережний В.В., Марушко Т.В., Марушко Ю.В. Клінічна ревматологія дитячого віку (клінічні рекомендації). К.-Хмельницький, 2013. – 25 с.
9. Біль у спині: від синдрому до діагнозу: навчальний посібник /І. П. Катеренчук, Л. А. Ткаченко, Т. І. Ярмола. – Харків: Золоті сторінки, 2013. – 125 с.
10. Біостатистика: підручник /За редакцією В.Ф. Москаленка. - К.: Книга плюс, 2009. –184 с.
11. Болевые синдромы в неврологической практике / под ред.. проф.. В.Л Голубева. – М.: МЕДпресс-информ, 2010. – 336 с.
12. Болезнь Паркинсона: диагностические критерии и стратегия лечения: Учебное пособие// Ю.И. Головченко, И.Н. Карабань, Т.Н. Калищук-Слободин, С.П. Московко, Н.В. Карабань. –К., 2008. –68с.
13. Бразис П.У. Топическая диагностика в клинической неврологии / Пол У. Бразис, Джозеф К. Мэсдю, Хосе Биллер; Пер. с англ. Под общ. ред. О. С. Левина. М.: МЕД.- пресс- информ, 2009. –736.
14. Брандт Т., Дитерих М., Штрупп М.. Головокружение. Пер. с англ.– М.:Практика, 2009.– 200 с.
15. Букуп К. Клиническое исследование костей, суставов и мышц. – М.: Мед. лит., 2010.– 320 с.
16. В. Ю. Мартинюк, Ю. В. Вороненко, Р. О. Моїсеєнко, В. М. Князевич. Питання розвитку паліативної допомоги дітям в Україні // Ж.: Реабілітація та паліативна медицина, 2015, № 1 (1), с.27-33
17. Валериус К.-П., Франк А., Колстер Б.К. и др. Мышцы. Анатомия. Движения. Тестирование. – М.: Практическая медицина, 2016. –432 с.

18. Вегетативные расстройства: клиника, диагностика, лечение : руководство для врачей / В. Л. Голубев, А. М. Вейн, А. Д. Соловьева [и др.]; под ред. В. Л. Голубева. – М. : МИА, 2010. 637 с.
19. Виктор Н. Кассар-Пулличино, Хервиг Имхоф Спинальная травма в свете диагностических изображений М.: МЕДпресс-информ. – 2009.
20. Владимиров О.А., Владимирова Н.И., Губенко В.П., Гурбич О.А., Зачатко Т.М., Козьявкін В.І., Копчак С.К., Самосюк І.З., Ткаліна А.В., Федоров С.М., Чудна Р.В., Андріяшек Ю.І., Фізіотерапія: підручник рекомендовано МОН України К.: Формат, 2013. – 432 с.
21. Владимиров О.А., Ткаліна А.В., Чудна Р.В., Губенко В.П., Федоров С.М., Голик В.А., Владимирова Н.И., Куртян Т.В. Збірник питань і тестових завдань зі спеціальності «Фізична та реабілітаційна медицина» Київ, 2019.- 186с.
22. Вороненко Ю.В., Пащенко В.М., Фінансовий менеджмент з основами економіки охорони здоров'я. - К.: "Медінформ", 2011 - 499 с
23. Горачук В. В., Управління якістю медичної допомоги в закладі охорони здоров'я. - Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2012. - 2012 с.
24. Гринберг Д.А. Клиническая неврология / Д.А. Гринберг, М.Дж. Аминофф, Р.П. Саймон; Пер. с англ. Под общ. ред. д.м.н. О.С. Левина–М.: МЕД-Пресс-информ, 2004. –520 с.
25. Гросс Джефри. Физикальное исследование костно-мышечной системы. – М.: Издательство Панфилова; БИНОМ. Лаборатория знаний, 2011. – 472 с.
26. Губа Г.П., Губа С.Г. Справочник по неврологической семиологии. Симптомы, синдромы, функциональные пробы, К.: Академпресс. - 1996. –440с.
27. Губенко В.П. Мануальная терапия в вертеброневрологии. –К: Медицина, 2006. –496с.
28. Е.В. Семенова, Е.В. Клочкова и др. Реабилитация детей с ДЦП. 2018 – 293с.
29. Живолупов С.А., Самарцев И.Н., Малоинвазивная терапия (блокады) в неврологии. – М.: МЕДпресс-информ, 2016. – 120 с.
30. Заболевания вегетативной нервной системы по ред. А.М.Вейна. Руководство. М.: Медицина. –1991. –524 с.
31. Заболевания нервной системы у детей: В 2-х т. / Под ред Ж. Айкарди и др.: пер. с англ. Общ. ред. А.А. Скоромца – М.: Издательство Панфилова: БИНОМ. 2013
32. Иллариошкин С.Н., Левин О.С. Болезнь Паркинсона и расстройства движений. М.: НЦН РАМН. – 2011. – 413 с.

33. Имхоф Г. Лучевая диагностика. Позвоночник – М.: МЕДпресс-информ, 2011. – 320 с.
34. Инсульт. Справочник практического врача //Под ред. Т.С. Мищенко.– К.: Издатель Д.В. Гуляев, 2006. –220 с.
35. Инсульт: Практическое руководство для ведения больных //Ворлоу Ч.П. Деннис М.С., Ван Гейн Ж., Ханкий Г.Ж и др. Пер. с англ. А.В. Борисова, Л.В. Бульбы, Ю.И. Бульбы и др. Под ред. А.А. Скоромца и В.А. Сорокоумова. – СПб.:Политехника, 1998, 629с.
36. Інсулт. Тактика, стратегія ведення, профілактика, реабілітація та прогнози (посібник для лікаря-практика) / Зозуля І.С., Головченко Ю.І., Онопрієнко О.П.- К.: Світ Успіху,2010-320с.
37. Капитан Т.В. Пропедевтика детских хвороб з доглядом за дітьми: Підручник для студентів ВМНЗ. - Вінниця: ГП ГКФ, 2006. – 768 с.
38. Капустник Ю. О. Фармакотерапія невідкладних станів у кардіології: навчальний посібник / Ю. О. Капустник, О. В. Власова. – Полтава: Бельдій С. П., 2013. – 333 с.
39. Карвасарский Б.Д. Неврозы.-2-е изд., перераб. и доп. –М.: Медицина, 1990. –576 с.
40. Кареліна Т. І. Неврологія: підручник /Т.І. Кареліна, Н.М. Касевич; за ред. Н. В. Литвиненко. – К. : Медицина , 2014. – 287 с.
41. Карлов В.А. Неврология: руководство для врачей. 3-е изд., -М.: ООО «Медицинское информационное агентство», 2011. –664с.
42. Касевич Н. С. Охорона праці та безпека життєдіяльності медичних працівників: підручник / Н. С. Касевич, К. І. Шаповал. – К.: Медицина, 2013. – 263 с.
43. Катеренчук І. П. Біль у спині: від синдрому до діагнозу: навчальний посібник / І. П. Катеренчук, Л. А. Ткаченко, Т. І. Ярмола. – Харків : Золоті сторінки, 2013. – 125 с.
44. Класифікація уражень нервової системи у дітей та підлітків. Методичний посібник . – За ред. В.Ю. Мартинюка. – К.: Фенікс, 2001. – 192с.
45. Класифікація уражень нервової системи у дітей та підлітків. Методичний посібник . – За ред.. В.Ю. Мартинюка. – К.: Фенікс, 2001. – 192с.
46. Клиническая пульмонология детского возраста: учебное пособие / А. В. Катилов, Д. В. Дмитриев, Е. Ю. Дмитриева. – Винница: Нова Книга, 2013. – 332 с.
47. Клочкова Е.В. Введение в физическую терапию: реабилитация детей с церебральным параличом и другими двигательными нарушениями неврологической природы. – М. : Теревинф, 2014. – 288 с.

48. Колісник П.Ф. Клінічна вертебрологія. – Вінниця, - 2017. – Нова книга. – 228 с.
49. Костенко І. Ф. Обстеження та оцінювання стану здоров'я людини: підручник / І. Ф. Костенко. – К. : Медицина, 2014. – 278 с.
50. Лемман-Хорн Ф. Лечение заболеваний нервной системы //Лемман-Хорн Ф., А. Лудольф. Пер. с нем. Под общ ред О.С. Левина. – М.:МЕД пресс-информ. 2005.-528с.
51. Лобзин С.В. Пункции и блокады в неврологии. С.-Пб.: "Гиппократ".- 2000.-126 с.
52. Лучевая диагностика. Головной мозг./ К.Зартор, С. Хеннель, Б.Кресс, -М.:»Медпресс информ» 2011.-320с.
53. Мавродий В. М. Справочник по неотложной и интенсивной терапии. Программы успешной практики для грамотных врачей / В. М. Мавродий. – Донецк: Заславский А. Ю., 2012. – 461 с.
54. Малик О., Доннелли Э., Барнетт М. Бойко А.Н. Рассеянный склероз. Краткий справочник. Практическая медицина. Москва. 2015 г. - 128с.
55. Медицина невідкладних станів: швидка і невідкладна медична допомога: підручник / Зозуля І.С., Вершигора А.В., Боброва В.І. та інш; за ред. проф. Зозулі І.С.К.: ВСВ «Медицина», 2012.-728с.
56. Медицина невідкладних станів: швидка і невідкладна медична допомога: підруч. для лікарів-курсантів післядиплом. освіти, лікарів-інтернів і студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації/ І.С. Зозуля, А.В. Вершигора, В.І. Боброва, Р.А. Абизов, В.С. Андрієць та ін.; за ред. І.С. Зозулі. -К.: Медицина, 2012. - 727с.
57. Медицинская информатика: учебник / И.Е.Булах, Ю.Е.Лях, В.П.Марценюк, И.И.Хаимзон. – К.: Медицина, 2012. – 423 с.
58. Медична і соціальна реабілітація: підручник / В.Б. Самойленко, Н.П.Яковенко, І.О. Петряшев [та ін.]. – К.: Медицина, 2013. – 463 с.
59. Медична психологія: державний національний підручник / І.Д.Спіріна, І. С. Вітенко, О. К. Напреєнко [та ін.]. – Дніпропетровськ : Ліра, 2012. – 442 с.
60. Миасте Мёллер Т.Б., Райф Є. Норма при КТ- и МРТ-исследованиях. / Пер. с англ.; Под абщ. ред. Г.Е.Труфанова, Н.В. Марченко. –М.: МЕДпресс-информ, 2008. –256 с.
61. Мищенко Т. С. Современная диагностика и лечение неврологических заболеваний: справочник врача "Невролог" /Т. С. Мищенко, В. Н. Мищенко. – К.: Библиотека "Здоров'я України", 2014. – 641 с.
62. Мінімальна мозкова дисфункція. Навчальний посібник / В.Ю. Мартинюк, С.М. Зінченко. - К.: Інтермед, 2011 -168с.

63. Моїсеєнко Р.О., Мартинюк В.Ю. Концепція соціальної педіатрії (комплексної медико-соціальної реабілітації дітей з обмеженнями життєдіяльності) // Ж.: Реабілітація та паліативна медицина, 2015, № 1 (1), с.118-129

64. Морозов А.М. Державний формуляр лікарських засобів у системі охорони здоров'я України: монографія /А. М. Морозов, А. В. Степаненко, Т.М. Думенко. – Чернігів, 2013. – 227 с.

65. Москаленко В.Ф. Методологія доказової медицини: підручник / В.Ф. Москаленко, І. Є. Булах, О. Г. Пузанова. – Київ : Медицина, 2014. – 199 с.

66. Мультидисциплінарний підход в реабілітації постінсультних больних /под ред. Владимірова А.А., Чухраєва Н.В. Кожанової А.К., Самосюк Н.И.- Киев, 2017.-526с. ISBN 978-617-7431-05-2

67. Мументалер М., Бассетти К., Дэтвайлер К. Дифференціальний діагноз в неврології: руководство по оценке, классификации и дифференциальной диагностике неврологических симптомов. М.:МЕДпресс-информ. – 2014. – 360с.

68. Навчальний посібник з педіатрії: навчальний посібник / Н. О. Курдюмова, Т. Г. Поліщук, О. А. Пашко [та ін.] – К.: Медицина, 2013. – 207 с.

69. Назарова І.Б., Посипкіна Н. М. Репродуктивне здоров'я та планування сім'ї. Підручник для студентів вищих мед.закладів. К.: Медицина, 2008. 222 с.

70. Наказ МОЗ України від 03.08.2012 № 602 "Про затвердження та впровадження медико- технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при ішемічному інсульті". Уніфікований клінічний протокол медичної допомоги "Ішемічний інсульт (екстрена, первинна, вторинна (спеціалізована) медична допомога, медична реабілітація)". Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Сучасні принципи діагностики та лікування хворих із гострим ішемічним інсультом та тіа". Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Рекомендації щодо ведення хворих з ішемічним інсультом та транзиторною ішемічною атакою". Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Реабілітація, профілактика і лікування ускладнень та планування виписки при ішемічному інсульті".

71. Наказ МОЗ України від 17.04.2014 № 275 "Про затвердження та впровадження медико- технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при геморагічному інсульті". Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації «Геморагічний інсульт (Внутрішньомозкова гематома, аневризмальний субарахноїдальний крововилив)». Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Геморагічний інсульт. Спонтанний внутрішньомозковий крововилив". Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Геморагічний інсульт. Аневризмальний субарахноїдальний крововилив".

72. Наказ МОЗ України від 25.04.2012 № 311 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації паліативної медичної допомоги при хронічному больовому синдромі". Уніфікований клінічний протокол паліативної медичної допомоги при хронічному больовому синдромі. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Контроль болю".

73. Наказ МОЗ України від 25.12.2014 № 1003 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при депресії". Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Депресія (легкий, помірний, тяжкий депресивні епізоди без соматичного синдрому або з соматичним синдромом, рекурентний депресивний розлад, дистимія)». Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Депресія (легкий або помірний депресивні епізоди без соматичного синдрому або з соматичним синдромом)". Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах "Рекурентні депресивні розлади".

74. Наказ МОЗ України від 27.06.2013 №555 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при хронічному обструктивному захворюванні легень». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації «Хронічне обструктивне захворювання легені». Адаптована клінічна настанова «Хронічне обструктивне захворювання легені».

75. Національний підручник з ревматології /В. М. Коваленко, Н. М. Шуба, В. К. Казимирко [та ін.]; за ред. В. М. Коваленка, Н. М. Шуби. – К. : МОРІОН, 2013. – 671 с.

76. Неврологія /Марко Мументалер, Хейнрих Маттле; Пер. с нем.; Под общ. ред. О.С. Левина.- М.: МЕД.- пресс-информ, 2007.-920 с.

77. Неврологія: підручник / І. А. Григорова, Л. І. Соколова, Р. Д. Герасимчук [та ін.]; за ред.: І. А. Григорової, Л. І. Соколової. – К. : Медицина, 2014. – 639 с.

78. Нові технології навчання менеджменту в медицині. Навчальний посібник /За заг.ред. Ю.В.Вороненка, Н.Г.Гойди, О.П.Мінцера, М. Мітчелла. – К: Книга плюс. 2009. – 416 с.

79. Ньюокиктъен Ч. Детская поведенческая неврология. В 2 томах. Т.1 /Пер. С англ.. Под ред.. Н.Н. Заваденко. - М.: Теревинф, 2009. – 288с.

80. О'Коннор Т.К. Атлас по инъекционным методам лечения боли. – М.: МЕДпресс- информ, 2016. – 120 с.

81. Основи соціальної педіатрії. За редакцією Мартинюка В. Ю. / ФОП Верес О. І.- 2016. У 2-х томах. 960 стор.

82. Паліативна допомога: ЕРЕС тм -О. Освіта з питань паліативного догляду та догляду наприкінці життя. Онкологія : посібник для викладачів / пер. з англ. В. Ізотова ; заг. ред. Л. Брацюнь ; Міжнародний фонд "Відродження". – К. : Калита, 2013. – 875 с.
83. Патологія позвоночника (посібник для лікарів) / Под ред. Радченко В.А., Коржа Н.А. – К.: ООО «Бібліотека «Здоров'я України», 2013. – 226 с.
84. Педіатрія: національний підручник: у 2-х т. / За ред. професора В.В. Бережного.-К., 2013. 1024с.
85. Пенину Жиль. Мышечное напряжение. От диагностики к лечению / Жиль Пенину, Серж Тикса; пер.с фр.; под общ. ред. проф. М.Б. Цыкунова. – М.: МЕДпресс-информ, 2012. – 368 с.
86. Петер Дуус Топический диагноз в неврологии. Анатомия. Физиология. Клиника. М.:ИПЦ "Вазар-Ферро".-1997.-380 с.
87. Петрухин А.С. Детская неврология в 2-х т. Учебник. 2012. М.-ГЭОТАР
88. Попелянский Я.Ю. Болезни периферической нервной системы. Руководство для врачей – М.: МЕДпресс-информ., 2015. – 352 с.
89. Поражение периферических нервов и корешковые синдромы / под ред. М.Мументалера, М.Штёра, Г.Мюллера-Фаля; пер. с нем.; под общ. ред. А.Н.Баринаова.– М.: Медпресс-информ, 2013. – 616 с.
90. Програмно-цільове обслуговування дітей та підлітків із гіперкінетичним розладом (методичні рекомендації). Укладачі: Марценковський І.А. і сп.- К.: 2009. – 48с.
91. Профилактика сердечно-сосудистых заболеваний: популяционная стратегия и индивидуализированные программы (на основе Европейских рекомендаций по профилактике сердечно-сосудистых заболеваний в клинической практике 2012) / В. В. Коваленко, Е. Г. Несукай, М. Н. Долженко, И. М. Горбась; Ассоциация кардиологов Украины. – К.: МОРИОН, 2013. – 90с.
92. Психіатрія і наркологія: підручник /О. К. Напрєєнко, М. І. Винник, І. Й. Влох [та ін.] ; за ред. О. К. Напрєєнка. – К. : Медицина, 2011. – 527 с.
93. Пульмонология. Национальное руководство. / Под ред. А.Г.Чучалина. - М.: ГЭОТАР- Медиа, 2013. – 960с.
94. Пшетаковский И.Л., Владимиров А.А. Остеохондрозы позвоночника.– К.: КИМ, 2008.- 224 с.
95. Рекомендації з діагностики та лікування хронічної серцевої недостатності Асоціації кардіологів України та Української асоціації фахівців із серцевої недостатності / Л.С. Воронков, К.М. Амосова, А.Є. Багрій, Г.В. Дзяк та ін. // Укр. кард. журн. — 2014. — № 1 (дод.). — С. 5-44.

96. Руководство по детской и подростковой психиатрии: в 2т. / под ред. Джозефа М. Рея; пер. с англ. К. Мужановского. _ К.: Горобец, 2018. – Т1 – 772с.
97. Руководство по неврологии./Джон Поли, Эрик М Дэтольные / перевод с англ. Под ред. РАМН Н.Н. Яхно М. «ГЕОТАГ-МЕДИА» 2011, 688с.
98. Санадзе А.Г., Касаткина Л.Ф. Клиническая электромиография для практических неврологов. Руководство. Библиотека врача-специалиста. ГЭОТАР-Медиа, 2015 – 64 с.
99. Скоромец А.А. Неврологический статус и его интерпритация: учебное руководство для врачей /А.А. Скоромец, А.П. Скоромец, Т.А.Скоромец; под рук. Проф. М.М.Дьяконова. - 2-е изд. М.: МЕДпресс-информ, 2012. –264с.
100. Сліпота та слабкозорість. Шляхи профілактики в Україні : навчальний посібник / С. О. Риков, О. П. Вітовська, Н. А. Обухова [та ін.] ; за ред. С. О. Рикова. – К., 2012. – 163 с.
101. Современные аспекты лазерной терапии /Под. ред. В.Д. Попова – Черкассы: Вертикаль, 2011. – 608 с.
102. Современные методы механотерапии в медицинской реабилитации: Науч.-мед. пособие/ под ред И.З. Самосука. – К.: Наук. Світ, 2009.- 184с.
103. Сучасні стратегії діагностики і лікування серцево-судинних захворювань та їх імплементація в Україні: лекції Укр. кардіол. шк. ім. М.Д. Стражеска/ Ін-т кардіології ім. М.Д.Стражеска [та ін.]; за ред.В.М. Коваленка. - К., 2012. -150с.: іл.
104. Тревелл Дж. Г., Симонс Д. Г. Миофасциальные боли и дисфункции: Пер. с англ. – М.: Медицина, 2005. – Т. I. – 1192 с., Т. II. – 656 с.
105. Триумфов А.В. Топическая диагностика заболеваний нервной системы./А.В. Триумфов -17-е изд., М.: МЕД.- пресс-информ, 2012.-264 с.
106. Уніфікований клінічний протокол «Церебральний параліч та інші органічні ураження головного мозку у дітей, які супроводжуються руховими порушеннями» Наказ Міністерства охорони здоров'я 09.04.2013 № 28 179. Факт, 2004. -720 с.
107. Фергюсон Л.У. Лечение миофасциальной боли. Клиническое руководство. – М.: МЕДпресс-информ, 2008. – 544 с.
108. Ферстл Х., Мелике А., Вайхель К., Левин ОС. Деменция. 2015 г. – 112с.
109. Холин А.В. Допплерография и дуплексное сканирование сосудов. МЕДпресс-информ. 2015. – 96 с.
110. Цегла Т., Готшалк А. Лечение боли: справочник. М.: МЕДпресс-информ, 2016. – 384 с.
111. Шляхи оптимізації діагностики та лікування гострого ішемічного інсульту на догоспітальному та ранньому госпітальному етапах / І. С. Зозуля, О.

П. Мошенська; під ред. І. С. Зозулі; Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. – К. : Балюк І. Б., 2012. – 160 с. : табл., іл.

112. Шток В.Н.. Фармакотерапия в неврологии/ Практическое руководство.-2-е изд., перераб. и испр.-М.: Медицинское информационное агенство, 2000.-301 с.

113. Ювенологія. Практикум з підліткової медицини / За ред. проф. Л.К.Пархоменко. –Х.:Факт, 2004.-720с.

114. Янда В. Функциональная диагностика мышц. – М.: Эскиммо, 2010. – 352 с.

115. Cerebral palsy in under 25s: assessment and management Full Guideline Access: <https://www.nice.org.uk/guidance/ng62/evidence/full-guideline-pdf-4357166226>

116. Cleland J.A., Koppenhaver S. Netter's orthopaedic clinical examination: an evidence-based approach. — Second edition. – Sanders Elsevier. – 2011. – 561p.

117. Clinical Guidelines. Spasticity in children and young people: the management of children and young people with a non-progressive brain injury [NICE, 2012, 2016].

118. Delagi E.F., Perotto A.O., Iazzetti J., Morrison D. Anatomical guide for the electromyographer: the limbs and trunk. 5th ed. – Charles C THOMAS PUBLISHER, LTD. – 2011.376 p.

119. Essentials of Physical Medicine and Rehabilitation: Musculoskeletal Disorders, Pain, and Rehabilitation, 2nd Edition by Walter R. Frontera MD PhD (Author), Julie K. Silver MD (Author), Thomas D. Rizzo Jr. MD (Author): Saunders, Elsevier, 2008 – 935p.

120. Full Access: http://www.diaconia.ru/files/5a1d1b/5a416d/a16e5f/8b4567/dety_dcp_block_small.pdf

121. Hollinshead's Functional Anatomy of the Limbs and Back, 9e 9th Edition. by David B. Jenkins PhD (Author). – Saunders, Elsevier, 2009 – 465 p.

122. Hoppenfeld, Stanley Physical examination of the spine and extremities. - Appleton-Century- Crofts, 1976 – 276 p.

123. Improving early childhood development: WHO guideline since 5 Mar 2020. Full Access: <https://www.who.int/publications/i/item/improving-early-childhood-development-who-guideline>

124. Kimura J. Electrodiagnosis in diseases of nerve and muscle: principles and practice. — 4th ed. – Oxford University Press. – 2013. – 1146 p.

125. Levit K. Manipulative Therapy. Muskuloskeletal Medicine. – Churchill Livingstone Elsevier. – 2010. – 436 p.

126. Mobility in Context: Principles of Patient Care Skills. - 1st Edition. by Charity Johansson PT PhD GCS (Author), Susan Chinworth PT PhD (Author): by F. A. Davis Company, 2012 – 459 p.

127. Occupational Therapy Toolkit, written and illustrated by Cheryl A. Hall OT/L: 2013 – 630 p.

128. Pediatric physical therapy. Jan Stephen Tecklin. – Fifth edition – 2015 – 765p.FullAccess[https://alraziuni.edu.ye/uploads/pdf/book1/natural%20therapy/Pediatric%20Physical%20Therapy%20-%20Tecklin,%20Jan%20S.%20\[SRG\]-8-.pdf](https://alraziuni.edu.ye/uploads/pdf/book1/natural%20therapy/Pediatric%20Physical%20Therapy%20-%20Tecklin,%20Jan%20S.%20[SRG]-8-.pdf)

129. Physical Medicine & Rehabilitation. Fourth edition. Edited by Randall L. Braddom. Saunders Elsevier. – 2011. – 1506 p.

130. Physical Rehabilitation. – 6th Edition by Susan B. O'Sullivan, Thomas J. Schmitz T., George Fulk (Author): F.A. Davis Company, 2007 – 1383 p.

131. Preston D.C., Shapiro B.E. Electromyography and Neuromuscular Disorders: Clinical– Electrophysiologic Correlations. – Third Edition. – Elsevier Sanders. – 2013. – 629 p.

132. Standards of Care for Spinal Muscular Atrophy (SMA) 2017 Access: <https://treat-nmd.org/care-overview/2017-standards-of-care-for-spinal-muscular-atrophy-sma/>

133. The Diagnosis & Management of DMD, Part 1, Part 2, Part 3 Access: <https://treat-nmd.org/care-overview/the-diagnosis-management-of-dmd/>

134. The Management of Cerebral Palsy in Children - A Guide for Allied Health Professionals. The guide was prepared by an expert clinical reference group with support from the NSW Children's Healthcare Network Allied Health Educators. Access[http://nswmoh search.clients.funnelback.com/s/search.html?collection=nsw_health_meta&query=cerebral%20palsy](http://nswmoh.search.clients.funnelback.com/s/search.html?collection=nsw_health_meta&query=cerebral%20palsy)

135. The updated European Consensus 2009 on the use of Botulinum toxin for children with cerebral palsy. Eur J Paediatr Neurol. 2010 Jan;14(1):45-66. doi: 10.1016/j.ejpn.2009.09.005. Epub 2009 Nov 14.

136. Weiss, Jay M. Weiss, Thomas Pobre. – Oxford University Press. – 2010. – 450 p.

Корисні інтернет-посилання.

1. <http://www.moz.gov.ua>.
2. <https://uems-prm.eu/>
3. Інтернет – ресурси по міжнародним протоколам: www.nice.org.uk, www.medscape.com, www.bmj.com
4. <https://emedicine.medscape.com/article/1265794-overview>
5. <https://emedicine.medscape.com/article/1265794-treatment>

6. <https://emedicine.medscape.com/article/288154-overview>
7. <https://emedicine.medscape.com/article/313417-treatment>
8. <https://link.springer.com/article/10.1007/s40141-019-00216-9>
9. <https://link.springer.com/article/10.1186/s13013-017-0145-8>
10. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1469-8749.2010.03903.x>
11. https://treat-nmd.org/wp-content/uploads/2016/09/Ukrainian-DMD-Guide_UKR.pdf
12. <https://www.aafp.org/afp/2014/0201/p193.pdf>
13. <https://www.apa.org/ptsd-guideline/ptsd.pdf>
14. <https://www.cde.ca.gov/ls/he/hn/documents/scoliosisscreening.pdf>
15. <https://www.healthquality.va.gov/guidelines/MH/ptsd/VADoDPTSDCPGClinicianSummaryFinal.pdf>
16. <https://www.luriechildrens.org/en/specialties-conditions/heart-center/family-resource-guide/>
17. <https://www.mda.org/disease/duchenne-muscular-dystrophy>
18. <https://www.mda.org/disease/facioscapulohumeral-muscular-dystrophy>
19. https://www.mda.org/sites/default/files/Duchenne_CareConsiderations_2018_Part1.pdf
20. https://www.mda.org/sites/default/files/Duchenne_CareConsiderations_2018_Part2.pdf
21. <https://www.medscape.com/viewarticle/896274>
22. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2390891/>
23. https://www.parentprojectmd.org/wp-content/uploads/2018/09/CareGuideForFamilies_2018.pdf
24. <https://www.ptsd.va.gov/professional/assessment/adult-sr/ptsd-checklist.asp>
25. https://www.ptsd.va.gov/professional/assessment/documents/PCL5_Standard_form.PDF
26. <https://www.svri.org/sites/default/files/attachments/2016-01-13/sptss.pdf>
27. <https://www.une.edu/sites/default/files/Trauma-Symptom-Checklist.pdf>